

Taalbeleidsplan 2023–2027

verbeteren en intensiveren van het taal- en leesonderwijs

IKC de Jint
Oandacht foar eltse sprong!

Inhoudsopgave

Methodes IKC de Jint	4
Leesmotivatie	17
Leesbegrip	23
Mondelinge taalvaardigheid	30
Schrijven.....	35
Spelling.....	41
Thematisch werken	44
Geraadpleegde literatuur	50
Uitvoeren en borgen	53

Taalbeleidsplan IKC de Jint

IKC de Jint
Oandacht foar eltse sprong!

Wie zijn wij?

IKC de Jint is een openbare basisschool in Stiens. De school telt tussen de 200-250 leerlingen. Sinds twee jaar zijn we bezig met het oprichten van Integraal Kind Centrum (IKC). Ervoor zorgen dat er een doorgaande lijn ontstaat tussen de kinderopvang en de basisschool. Bedoeling is dat de activiteiten en de aanpak op elkaar afgestemd worden.

Wij werken op school vanuit de methodiek van het Groeps Dynamisch Onderwijs (GDO). Bij het GDO staat het kind in de groep centraal en niet op zichzelf. Dat wil zeggen dat een kind zich alleen optimaal kan ontwikkelen in relatie met de groep. Het is dus belangrijk na te gaan hoe de groep het kind vormt en hoe het kind op zijn beurt een positieve invloed heeft op de groep.

Verantwoordelijkheid

Binnen onze school vinden wij het belangrijk dat kinderen mede verantwoordelijk te zijn voor hun werk en gedrag. Dit is een leerproces dat vanaf het eerste leerjaar wordt ingezet. Onder leiding van een groepsleerkracht wordt het kinderen geleerd om verantwoordelijk te zijn voor hun werk en gedrag en respectvol om te gaan met het gedrag van anderen.

Zelfstandigheid

Ons onderwijs is zo ingericht dat kinderen van jongs af aan leren zelfstandig oplossingen te zoeken. Dat kan alleen met behulp van andere kinderen of met de hulp van de groepsleerkracht en/of onderwijsassistent.

Samenwerken

Samenwerken speelt in de hedendaagse maatschappij een belangrijke rol. Het leren werken in teamverband leidt vaak tot betere resultaten. Bij ons op school leren wij kinderen op basis van gelijkwaardigheid en met respect voor elkaar te samenwerken.

Belangrijke waarden

Ieder kind voelt zich gezien, gehoord, gekend en begrepen.
Ieder kind weet, merkt, voelt dat hij ertoe doet, dat hij erbij hoort.
Ieder kind mag zijn wie hij is, om te worden wie hij wil zijn.
Ieder kind voelt zich verbonden, hoort erbij én niet één kind wordt buitengesloten.

**Ruimte voor talent,
tijd voor ontwikkeling.**

Hier staan wij voor

Met ons onderwijs willen we de kinderen optimaal voorbereiden deel te kunnen nemen aan het onderwijs en vervolgonderwijs. Taal is hierbij een instrument dat kinderen in bijna alle dagelijkse situaties nodig hebben. Hierdoor is effectief taal- en leesonderwijs cruciaal voor onze kinderen. Goede basisvaardigheden helpen kinderen bij andere vakken en het goed kunnen functioneren in de maatschappij. Daarom is het van belang dat we de basisvaardigheden van onze kinderen versterken.

De extra aandacht voor taal vertaalt zich binnen de Jint in het aanbod van een doorgaande lijn binnen de school. Een doorgaande lijn realiseren we door bij de kleuters al te starten met leesmotivatie, begrijpend luisteren, verteltafel en het werken met thema's. Deze lijn willen we doortrekken naar de midden- en bovenbouw. Het taalbeleid sluit tevens aan bij opvattingen van het interactief taalonderwijs. Bij deze opvatting wordt de taalontwikkeling van kinderen gestimuleerd door intensieve, sociale interactie en een rijke en krachtige leeromgeving die in het teken staat van een thema. De thema's die tijdens het thematisch werken aangeboden worden, sluiten aan op de beleavingswereld en onderwijsbehoeften van onze kinderen.

Daarom zorgen wij voor een omgeving die uitnodigt en stimuleert tot mondelinge en schriftelijk taalgebruik en we stimuleren de kinderen hiermee te lezen, te praten en te schrijven rondom hetzelfde thema.

Met een rijke taalomgeving, effectieve instructie, intensieve begeleiding/ondersteuning en het thematisch werken, zorgen we ervoor dat kinderen een grotere woordenschat, sociale vaardigheden, kennis, beter leesbegrip en cognitieve vaardigheden ontwikkelen. Daarbij is het belangrijk dat de kinderen vooral plezier beleven aan taal en een positieve houding tegenover taal ontwikkelen. Taal is het medium om kennis, vaardigheden en competenties te verwerven.

Daarnaast besteden we al aandacht aan het meertalig onderwijs. Dit doen we door het aanbieden van Engels, Fries en waar mogelijk de thuistaal van onze kinderen. De populatie leerlingen bij ons op school bestaat vooral uit Nederlands- en Friestalige kinderen. Daarnaast spreekt een klein deel een andere moedertaal. Veel kinderen komen uit een gezin waarin de ouders een gemiddelde of hoge opleiding hebben. Een klein deel van de kinderen is afkomstig uit een taalarm gezin, waar een stimulerende leesopvoeding niet vanzelfsprekend is. Het gaat dan om gezinnen waarvan de ouder(s) een lage opleiding heeft (hebben), niet of nauwelijks participeren op de arbeidsmarkt, laagtaalvaardig zijn en/of laaggeletterd zijn in de Nederlandse taal.

Aan ons de taak de onderwijsbehoeften van onze leerlingen regelmatig met observaties en gesprekken goed in kaart te brengen en ons onderwijs hierop af te stemmen.

Aanleiding

Door het vergelijken van de scores van zowel de methode-toetsen als de niet-methode toetsen lijken de kinderen bij ons op school in het algemeen steeds lager op de onderdelen van taal te scoren in vergelijking met rekenen. Om hier een goede hand op te leggen, hebben we de subsidie basisvaardigheden aangevraagd. Het plan voor de inzet van deze subsidie mochten we zelf vormgeven. Taal speelt hier een belangrijke rol in. We hebben gekeken waar bij ons op school nog verbeterpunten zijn en op welke onderdelen we ons als school nog kunnen ontwikkelen op het gebied van taal. We willen graag een gezamenlijke visie op taal- en leesonderwijs en een doorgaande lijn van groep 1 tot en met 8 ontwikkelen. In die visie willen we rekening houden met de onderwijsbehoeften en meertalige context van de leerlingen. De verbeter- en ontwikkelpunten worden in dit beleidsplan als sleutelprincipes beschreven. Aan deze sleutelprincipes worden vervolgens speerpunten gekoppeld. Met de speerpunten gaat het team de komende tijd aan de slag.

Aanleiding voor het opstellen van dit talenbeleidsplan is het ontbreken van een duidelijk beschreven beleidsplan. Daarnaast willen we dat de afspraken die in overleg tot stand zijn gekomen geborgd worden. Voor behoud/ontwikkeling van kwaliteit is het belangrijk om deze afspraken regelmatig te evalueren; werkt iedereen nog volgens afspraken en zo niet, wat zijn dan de redenen en moeten de afspraken aangepast worden?

De gemaakte afspraken zijn geborgd in handkaarten. Leerkrachten gaan de handkaarten in de praktijk toepassen.

Samenwerkingspartners

- De bibliotheek van Stiens, Fardau (f.wibenga@dbieb.nl)
- Experts van Cedin (Ferdau, Marije, Tim en Elly) (f.terpstra@cedin.nl)

Methodes IKC de Jint

Groep 1 en 2

In groep 1 begint de het taalonderwijs al. Er wordt in de onderbouw aandacht besteedt aan de beginnende geletterdheid. Dit wordt met name gedaan doormiddel van vertellen, voorlezen, liedjes zingen, praten, luisteren en spelen. Deze activiteiten worden zowel bewust als onbewust aangeboden. Bij ons in de kleutergroep wordt er geen gebruik gemaakt van een methode.

In groep 1 en 2 wordt er gewerkt aan:

- Taal
- Woordenschat
- Fonemische bewustzijn
- Fonetisch bewustzijn
- Leesmotivatie

Verteltafel

Bij ons op school kunnen de kinderen het prentenboek wat in de klas is voorgelezen in het klein naspelen met een verteltafel. Een verteltafel is een plek met voorwerpen en attributen, waarmee kinderen al handelend een verhaal of prentenboek kunnen naspelen. De leerkracht stelt samen met de kinderen de verteltafel op.

Begrijpend luisteren

Er wordt bij de kleuters aandacht besteed aan het begrijpend luisteren doormiddel van het voorlezen van prentenboeken-/ teksten. De leerkracht stelt bewust diepgaandere vragen.

Begrijpend luisteren: hardop denken		
Creëren 	bedenk maak onderzoek vind uit	Ik kan wel iets bedenken om... Ik denk dat een oplossing zou zijn... Als ik dat... zou kunnen...dan zou ik...
Evalueren 	beoordeel waardeer beslis adviseer	Ik denk dat het beter zou zijn om... Ik vind dat fout/goed omdat... Ik geloof dat... Ik vind dat... verdrietig / boos /... kijkt... Ik denk dat de hoofdpersoon zich zo voelt omdat...
Analyseren 	vergelijk orden classificeer verbind leid af	Ik denk dat dat niet kan gebeuren want... Dit stukje is anders dan... Dit lijkt op... Daar loopt het verhaal ineens anders, ik denk dat... Er staat niet dat... maar volgens mij...
Toepassen 	pas toe los op verander onderzoek demonstreer	Als het mij zou gebeuren zou ik... Ik doe dat ook wel eens... Als ik dit lees zie ik voor me... Waarom is dat belangrijk, ik denk dat...
Begrijpen 	omschrijf vat samen leg uit voorspel bespreek	Wat zou er nu gaan gebeuren? Ik denk dat... Als ik naar het plaatje kijk denk ik... Ik denk dat het belangrijkste is... Welke zou de grootste / sterkste /... zijn, ik denk... Ik voorspel dat...
Onthouden 	vertel na onthoud herinner herken	Als ik naar het plaatje kijk zie ik... Ik kan vertellen waar/ wanneer/ wie/ welke... Op de voorkant van het boek zie ik... Eerst gebeurde dat en toen...

www.uitgeverijpica.nl

Begrijpend luisteren: vragen stellen		
Creëren	bedenk maak onderzoek vind uit	Kun je iets bedenken om...? Zie jij een oplossing voor...? Als jij dat zou kunnen... hoe zou jij dan...? Bedenk eens een manier om...?
Evalueren	beoordeel waardeer beslis adviseer	Is er een betere manier om...? Wat zou jij hebben gedaan...? Vind je... goed of fout? Geloof jij...? Hoe zou de hoofdpersoon zich voelen...?
Analyseren	vergelijk orden classificeer verbind leid af	Welke gebeurtenissen kunnen niet gebeurd zijn? Als dat gebeurd zou zijn, hoe zou het er dan hebben uitgezien...? Waar liep het verhaal ineens anders? Waarom gebeurde...?
Toepassen	pas toe los op verander onderzoek demonstreer	Wat zou jij doen om...? Hoe kan het probleem opgelost worden...? Heb jij wel eens hetzelfde meegemaakt...? Hoe zou jij je voelen als...? Waarom is... belangrijk?
Begrijpen	omschrijf vat samen leg uit voorspel bespreek	Wat zou er nu gaan gebeuren...? Wat is het belangrijkste...? Kun jij in je eigen woorden vertellen...? Wie denk je dat...? Welke verschillen zijn er tussen...?
Onthouden	vertel na onthoud herinner herken	Hoe vaak...? Wie was het die...? Welke...? Waar...? Wanneer...?

© Inge de Vries, Enschede
Wil je weten hoe je deze vragenkaart gebruikt? Kijk op: www.begrijpendluistervoorleesters.nl

Groep 3

In groep 3 wordt er gewerkt aan:

- Taal
- Begrijpend luisteren
- Schrijven
- Categorieën van spelling

Lezen

In groep 3 werken we met de methode Veilig Leren Lezen. Dit is een taal/leesmethode. Iedere dag werken de kinderen in hun werkboekje en het bijbehorend leesboekje. De methode is opgebouwd in 12 kernen. Per kern worden er nieuwe letter die samen een woord vormen aangeboden. Bij ieder woord hoort een afbeelding. Kinderen leren lezen door de letterkennis te automatiseren en door hakken en plakken van de woorden. Het automatiseren van woorden door te hakken en plakken wordt ook wel de elementaire leerhandeling genoemd. Het automatiseren van woorden wordt gedaan middels een veilig en vlot boekje. Dit boekje bestaat uit allerlei woordrijtjes die dagelijks zowel klassikaal of zelfstandig geoefend kunnen worden. Wanneer een kern afgesloten wordt, wordt dit getoetst door een individuele leestoets van wisselrijtjes. Tijdens deze leestoets leest het kind zoveel mogelijk woorden binnen een minuut. Aan de hand van de gelezen woorden binnen deze minuut kan er bepaald worden welk leesniveau het kind heeft. De kinderen kunnen hierdoor in verschillende niveau gedeeld worden. Er zijn drie niveaus:

- Verlengde instructie (ster- aanpak)
- Gemiddeld niveau (maan- aanpak)
- De lezers (zon- aanpak)

Ook wordt er in deze methode aandacht besteed aan woordenschat, begrijpend lezen en verschillende spelletjes. Ook heeft de methode extra materialen als:

- Computerprogramma (wordt op de Ipad aangeboden)
- Klikklak boekjes
- Ringboekjes
- Letterzetter
- Feestneus
- Speelleeset
- TipTip veilig leren lezen

In het begin leren de kinderen vooral cijferschrijven, guirlandes, losse letters en dan pas de lusletters. Lusletters worden in kern 7 verbonden aan elkaar. In de methode wordt er gewerkt met het aankruisen van hokjes als antwoordmogelijkheden. Wij kiezen er als school voor om in de hokjes de letters in de hokjes te schrijven. Na het schrijven van de letters gaan de kinderen over op het schrijven van korte woorden als tak. Daarna schrijven de kinderen zinnen af. Daarnaast wordt er in het tweede half jaar de categorieën van de methode Staal Taal aangeboden. Dit wordt gedaan, omdat de overgang naar groep 4 dan kleiner wordt.

Staal Spelling

Spelling wordt bij ons via de methode Staal aangeboden. In deze methode worden de lessen volgens een vaste lesopbouw aangeboden. Dit zorgt voor structuur en voorspelbaarheid van de kinderen. Hierdoor kunnen de kinderen zich beter focussen op de inhoud van de les.

Verteltafel

Net als bij groep 1 en 2 wordt er in groep 3 ook gebruikt gemaakt van een verteltafel. De kinderen kunnen het prentenboek wat in de klas is voorgelezen in het klein naspelen met een verteltafel. Een verteltafel is een plek met voorwerpen, attributen, waarmee kinderen al handelend een verhaal of prentenboek kunnen naspelen. De leerkracht stelt samen met de kinderen de verteltafel op.

Begrijpend luisteren

Net als bij de kleuters wordt er in groep 3 ook gewerkt aan begrijpend luisteren. Er wordt aandacht besteed aan het begrijpend luisteren doormiddel van het voorlezen van prentenboeken-/ teksten. De leerkracht stelt bewust diepgaandere vragen.

Schrijven

Voor schrijven gebruiken we de methode 'Pennenstreken'. De methode is gericht op het vlot en leesbaar handschrift. Met de methode kunnen de kinderen zowel met verbonden schrift als blokschrift. De school kan zelf kiezen welk schrift er aangeboden wordt. Bij ons op school is het kind afhankelijk welk schrift er gebruikt wordt. Vanaf groep 3 worden de blokletters eerst aangeboden en daarna gaan de kinderen aan elkaar schrijven. Pennenstreken besteedt extra aandacht aan de fijne motoriek, wat weer belangrijk is voor een goed handschrift. Daarnaast sluit de methode helemaal aan bij de methode 'Veilig leren lezen'.

Groep 4 t/m 8

In groep 4 t/m 8 wordt er gewerkt aan:

- Taal
- Spelling
- Begrijpend lezen
- Frysk
- Engels
- Schrijven
- Lezen/leesmotivatie

Staal Taal

Vanaf groep 4 wordt er bij taal gewerkt met de methode Staal Taal. In deze methode worden verschillende thema's aangeboden. De volgorde voor het aanbieden van de thema's is niet van belang. De thema's kunnen onafhankelijk van elkaar aangeboden worden. Binnen de verschillende thema's wordt er aandacht besteed aan woordenschat, taal verkennen, schrijven en spreken en luisteren. In de eerste twee weken doen de kinderen vooral kennis op van het nieuwe thema. In de derde week wordt deze opgedane kennis verwerkt in een presentatie of andere publicatie. Binnen de methode wordt er gewerkt met levensechte bronnen. Dat wil zeggen dat kinderen de bronnen die gebruikt worden ook buiten de school kunnen tegenkomen. Hierdoor wordt het betekenisvol voor kinderen.

Materialen die gebruikt worden:

- Bronnenboek Werkboek
- Werkbladen (indoen nodig)
-

Vanaf groep 4 wordt er geen gebruik meer gemaakt van een leesmethode. In deze groepen wordt er vooral gewerkt aan de leesmotivatie. Kinderen mogen gebruik maken van de boeken uit de centrale bibliotheek in de school en de boeken die de leerkracht in de klas heeft. Daarnaast biedt de leerkracht verschillende leesbevorderingsactiviteiten aan. Wordt er iedere dag zowel 30 minuten zelfstandig gelezen als voorgelezen.

Begrijpend lezen wordt middel rijke, authentieke lessen aangeboden.

Staal Spelling

Spelling wordt bij ons via de methode Staal aangeboden. Staal is een visuele en motiverende methode. In deze methode worden de lessen volgens een vaste lesopbouw aangeboden, wordt er veel voor gedaan en veel herhaald. Daarnaast wordt er dagelijks een dictee gehouden. Dit alles zorgt voor structuur en voorspelbaarheid van de kinderen. Hierdoor kunnen de kinderen zich beter focussen op de inhoud van de les.

Naast spelling wordt er ook grammatica aangeboden. Kennis van woordsoorten en zinsdelen is nodig om woorden goed te kunnen schrijven. In de grammaticalesen komen woordsoorten, zinsdelen en leestekens aan bod.

Materialen die gebruikt worden:

- Wisbordje
- Klapper met categorieën
- Werkboek
- Pluswerkboek

Nieuwsbegrip

Voor begrijpen lezen gebruiken we de methode nieuwsbegrip. De methode werkt met teksten over de actualiteit. Dit wordt gedaan om de interesse van de kinderen te wekken. De teksten worden gebruikt om de kinderen te leren hoe ze een tekst moeten lezen en moeten leren begrijpen. De teksten worden op verschillende niveaus aangeboden. Na een moeilijk onderwerp volgt vaak weer een makkelijker onderwerp. Bij de teksten zijn complete lessen voor de leerkracht inbegrepen. De rol van de leerkracht is tijdens de les erg belangrijk. De leerkracht doet hardop denkend voor.

Materialen die gebruikt worden:

- Tekst
- Digibord voor het ondersteund filmpje
- Werkblad met vragen

Schrijven Pennenstreken

Voor schrijven gebruiken we de methode 'Pennenstreken'. De methode is gericht op het vlot en leesbaar handschrift. Met de methode kunnen de kinderen zowel met verbonden schrift als blokschrift. De school kan zelf kiezen welk schrift er aangeboden wordt. Bij ons op school is het kind afhankelijk welk schrift er gebruikt wordt. Vanaf groep 3 worden de blokletters eerst aangeboden en daarna gaan de kinderen aan elkaar schrijven. Pennenstreken besteedt extra aandacht aan de fijne motoriek, wat weer belangrijk is voor een goed handschrift. Daarnaast sluit de methode helemaal aan bij de methode 'Veilig leren lezen'.

Frysk Spoar 8!

Van groep 1 t/m groep 8 wordt er gebruik gemaakt van de Friese methode Spoar 8!. Deze methode wordt iedere donderdagmiddag tijdens de Friese middag ingezet. Spoar 8 is een methode van de Afûk en bestaat uit vijf onderdelen. Temateek, taalactiviteiten, lêslíne, projekten en meunstertún.

- **Temateek:** In de temateek kunnen leerkrachten Friese materialen zoals teksten, verhalen, filmpjes, liedjes, gedichten en spelletjes rondom een thema vinden waarmee ze aan het werk kunnen. In totaal zijn er 8 thema's. Deze thema's zijn ook te koppelen aan verschillende vakken binnen de school.
- **Taalactiviteiten:** Bij de taalactiviteiten wordt er doelgericht aan het Fries gewerkt. Er worden compleet uitgewerkte lessen binnen een thema voor de leerkracht aangeboden. Daarnaast is er een stap-voor- stap handleiding bij met welke stappen de leerkracht kan nemen in de les en welke materialen er nodig zijn. Tips voor differentiatie, extra materialen en koppelingen met andere vakken zijn hierin ook meegenomen.
- **Lêslíne:** hierin kan er meer gedaan worden met het lezen in het Fries.
- **Projekten:** Dit zijn de projecten die gekoppeld kunnen worden met andere vakken in de school. Projekten bestaan uit een grote projectopdracht, verdiepende niveau-opdrachten en extra lesmaterialen.
- **Meunstertún:** Hierin wordt er gewerkt met grammatica, woordenschat en spelling in het Fries. Dit wordt geoefend op een spelende manier in een game. De opdrachten zijn altijd op niveau van de leerlingen, omdat de opdrachten adaptief aangeboden worden.

Engels Groove Me

Vanaf groep 5 t/m 8 werken we met de methode Groove Me voor Engels. Het is een methode van Blink waarin leerlingen Engels leren door muziek. De methode kan van groep 1 t/m 8 aangeboden worden. Er komen allerlei vaardigheden naar voren: luisteren, spreken en schrijven. Bij iedere les is een lesvoorbereiding en er kan ook online aangesloten worden bij de les. Iedere les start klassikaal op het digibord. Daarna kunnen de kinderen de opdrachten in het werkboek of werkbladen maken. Er wordt gewerkt aan verschillende doelen. Iedere les eindigt met de vraag wat de kinderen na de les kunnen. Hierdoor krijgen de kinderen inzicht in datgene wat ze hebben geleerd. Voor groep 5 t/m 8 zijn er drie verschillende niveaus beschikbaar. Niveau a voor groep 5 en 6 en de niveaus a, b en c voor groep 7 en 8. Differentiatie zit in de opdrachten die bij niveau a wat laagdrempeliger zijn en in het Nederlands aangeboden worden. Deze opdrachten zijn gesloten en van een lager niveau. Bij niveau b zijn de opdrachten in het Engelstalig. Deze opdrachten zijn meer open, uitgebreider en uitdagender.

Subsidie basisvaardigheden

Door de subsidie basisvaardigheden zijn we gaan kijken hoe we ons taalonderwijs anders zouden kunnen inrichten. We hebben hiervoor externe hulp gehad. We zijn op dit moment de overstap aan het maken van het volgen van de losse methodes naar het integreren van de vakken met elkaar, door thematische te werken. Hierbij stellen we de kerndoelen voorop. Het is de bedoeling dat we de methodes kunnen gebruiken als leidraad, maar deze worden niet meer gezien als hoofddoel.

Taalbeleidsplan proces

Domein: lezen en leesmotivatie

Visie: Leesmotivatie draagt bij aan vergroten leeservaring, woordenschat, kennisontwikkeling, sociale ontwikkeling, cognitieve ontwikkeling, beter leesbegrip en meer leesplezier

Beginsituatie

Sterktes:

- Groot aanbod boeken en een centrale bibliotheek binnen de school
- Leergierige kinderen

Zwaktes:

- Afspraken die gemaakt zijn, worden niet altijd nageleefd.
- Niet iedereen heeft plezier in het lezen.
- Resultaten van begrijpend lezen worden steeds slechter.

Bedreigingen:

- Kinderen krijgen vanuit de thuissituatie weinig stimulatie/ondersteuning op het gebied van lezen (gaan zelf niet naar de Bieb)

Sterktes:

- Grote verscheidenheid aan expertise en talenten van de teamleden.
- Grote motivatie en betrokkenheid van teamleden.

Zwaktes:

- Weinig integratie en diepgaand ingaan op een thema. Zaakvakken: weinig/geen gebruik van rijke, authentieke teksten
- Wordt geen tijd voor lezen gemaakt als het rooster druk is.
- Storing tijdens leestijd door boeken ruilen

Bedreigingen:

- Leerkrachten geven aan dat ze aan de slag gaan met de gemaakte afspraken, maar komen de afspraken niet na.

Sleutelprincipes

1. De school heeft aandacht voor een positieve leescultuur

Een positieve leescultuur op school zorgt ervoor dat kinderen veel lezen en gemotiveerde lezers worden.

2. De school heeft aandacht voor leesmotivatie.

Aandacht voor leesmotivatie is één van de kernelementen van effectief leesonderwijs. Daarnaast bevordert het de leesvaardigheid en de woordenschat van de leerlingen.

3. De school heeft aandacht voor leesbegrip

Begrijpend lezen is een proces waarbij verschillende aspecten in interactie met elkaar een rol spelen., namelijk: De lezer, de tekst, de activiteit en de context. Wanneer de taalontwikkeling gekoppeld wordt aan rijke, authentieke teksten, zal de taalbasis van de kinderen versterkt worden.

Zie voor onderbouwing van deze principes: Theoretische verdieping

Gewenste situatie

Op onze school is een leescultuur waarin kinderen veel lezen, gemotiveerde lezers zijn en inzicht hebben in boeken en leesvoorkeuren. Leerlingen ervaren veel leesplezier en weten wat ze graag willen en kunnen lezen. Hiermee vergroten de kinderen hun kennis van de wereld. De leerkrachten zijn competente taalleraren die zelf ook op de hoogte zijn van de jeugdliteratuur. De leerkracht kan de kinderen helpen bij het uitzoeken van boeken. Hierbij straalt de leerkracht zelf ook plezier in taal uit, heeft hoge verwachtingen en biedt ondersteuning waar mogelijk.

De onderbouw werkt met de vertelafel en gebruikt hiervoor de handkaart. De midden- en bovenbouw zet verschillende leesbevorderingsactiviteiten in om het leesplezier en leesmotivatie van de kinderen te stimuleren. Leerkrachten en leerlingen maken veel gebruik van de gevarieerde, actuele en het kwalitatief goede en rijke aanbod in schoolbibliotheek binnen de school. Iedere bouw heeft een bibliotheekpas. Hiermee worden boeken geleend bij de plaatselijke bibliotheek in Stiens. Dit is voor zowel het vrij-lezen als voor het thematisch werken.

Door het aanbieden van thema's, rijke teksten en veel leestijd ontwikkelen onze leerlingen een adequate woordenschat en een positieve houding tegenover taal die de basis vormt voor een voortgezette geletterdheid.

Speerpunt 1

Leerkrachten van de onderbouw zetten de vertelafel in en leerkrachten van de midden- en bovenbouw zetten leesbevorderingsactiviteiten in tijdens lezen

Door de vertelafel en de leesbevorderingsactiviteiten komen kinderen in aanraking met verschillende boeken en worden kinderen gemotiveerd om te lezen. Meer lezen zorgt voor een grotere woordenschat, sociale ontwikkeling, kennisontwikkeling, beter leesbegrip, cognitieve ontwikkeling en meer leesplezier.

Speerpunt 2

Doorgaande lijn/duidelijke criteria overgang van groep 2-3

De overgang van groep 2 naar groep 3 is een cruciaal moment in het onderwijs. De kinderen bereiden zich voor op meer gestructureerd leren. Lezen is hier een onderdeel van. De cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling spelen een belangrijke rol in deze overgang.

Speerpunt 3

Leerkrachten gebruiken rijke, authentieke teksten en geven hierbij taalsteun

We maken een duidelijke koppeling tussen lezen en kennisontwikkeling doormiddel van boeken en rijke, authentieke teksten in een betekenisvolle context voor leerlingen. Bij elk thema verzorgen we een lijst met verdiepende/uitdagende boeken, teksten en opdrachten waar de leerkracht met de leerlingen aandacht aan besteedt. Om tot lees/luisterbegrip te komen geeft de leerkracht taalsteun/scaffolding. Het gebruik van rijke, authentieke teksten en het thematisch werken zorgt ervoor dat de woordenschat en kennisontwikkeling gestimuleerd wordt en dat de kinderen een basis kunnen leggen voor de voortgezette geletterdheid.

Taalbeleidsplan proces

Domein: Thematisch werken

Visie: Thematisch werken zorgt voor een betekenisvolle en interessante context waarbinnen leerlingen zowel inhouden leren/kennis ontwikkelen als taalvaardigheden leren en oefenen.

Beginsituatie

Sterktes:

- Kinderen werken veel in tafelgroepjes
- Er is al aandacht besteed aan leesmotivatie
- Er is aandacht besteed aan het gebruik van rijke, authentieke teksten

Zwaktes:

- Begrijpend lezen, taal, spelling, schrijven, Naut, Meander en Brandaan worden allemaal als aparte vakken aangeboden.

Bedreigingen: Thema's Staal taal en Naut, Meander en Brandaan sluiten niet op elkaar aan

Kansen: Begeleiding Cedin werk- en leersessies

Sterktes:

- Grote verscheidenheid aan expertise en talenten binnen het team.
- Grote motivatie en betrokkenheid binnen het team.

Zwakke punten:

- Niet iedere leerkracht heeft genoeg expertise op het gebied van thematisch werken.
- Niet iedere leerkracht weet hoe lessen thematisch werken opgebouwd en uitgevoerd moeten worden.

Bedreigingen: Leerkrachten komen de gemaakte afspraken niet na.

Kansen: Begeleiding Cedin werksessies en groepsbezoeken

Sleutelprincipes

1. De school heeft aandacht voor motivatie en betrokkenheid

Thematisch werken zorgt voor een hoge motivatie van kinderen. Wanneer thema's relevant gekozen worden, worden leermomenten in een bepaalde context geplaatst. Hierdoor sluiten thema's aan bij de belevingswereld van de kinderen en worden thema's herkend. Dit zorgt voor een hoge betrokkenheid bij de kinderen.

2. De school heeft aandacht voor meer leermomenten

Een thema leent zich ervoor om op verschillende manieren uit te laten werken. Kinderen doen nieuwe kennis op van het thema, lezen verschillende teksten bij het thema en kunnen daarna op onderzoek uit gaan.

3. De school heeft aandacht voor mondelinge vaardigheden en sociale vaardigheden

Het werken aan een thema wordt vaak met de hele klas gedaan. Kinderen werken in groepjes, waardoor de mondelinge communicatie en het samenwerken ook naar voren komt.

4. De school heeft aandacht voor het uitbreiden van de kennis en woordenschat.

Lesstof krijgt voor de kinderen meer betekenis, doordat de stof in verschillende rijke contexten wordt aangeboden. Kinderen zullen hierdoor hun kennis en woordenschat uit kunnen breiden.

Gewenste situatie

Op de Jint lezen, praten en schrijven kinderen over een centraal thema. Dit helpt kinderen inzien dat verschillende vakken met elkaar gecombineerd kunnen worden. Tijdens het thematisch werken zijn er leergierige, betrokken en gemotiveerde leerlingen. Leerlingen ontwikkelen het groepsgevoel waarin de mondelinge taalvaardigheid en het samenwerken voorop staat.

Leerkrachten geven kinderen uitdagende, betekenisvolle en functionele opdrachten. Uit onderzoek blijkt dat dit kinderen motiveert tot leren.

Hierdoor ontwikkelen leerlingen een positieve houding tegenover de verschillende thema's.

door het thematisch werken verbreden en verdiepen de kinderen hun kennis. woordenschat wordt vergroot.

Door de vergrote kennisontwikkeling en woordenschatontwikkeling komen de kinderen beter tot leesbegrip en zullen de resultaten van begrijpend lezen verbeteren. De lesstof krijgt meer betekenis voor de kinderen.

Leerkrachten ontwikkelen zich als echte begeleiders en coaches. Door de leer- en werksessies weten de leerkrachten precies hoe ze kinderen in hun thematisch werkproces kunnen ondersteunen en helpen kinderen tot diepere ontwikkeling van kennis, woordenschat en sociale vaardigheden.

Speerpunt 1

Het team plant gezamenlijk thema's

Er wordt gekeken naar welke thema's binnen de taal methode Staal Taal en de methode wereldoriëntatie Naut, Meander en Brandaan gekoppeld kunnen worden.

Hierbij kunnen verschillende bouwen met elkaar samen werken of er kan schoolbreed aan een thema gewerkt worden. Voorstel bouwen die samenwerken:

Cluster 1: groep 1,2,3

Cluster 2: groep 4, 5

Cluster 3: groep 6,7,8

Speerpunt 2

De gekozen thema's worden voorbereid en uitgediept

De gekozen thema's worden samen met experts van Cedin voorbereid en uitgediept doormiddel van:

- werksessie
- leersessie

Tijdens de leersessie nemen de leerkrachten zelf teksten, boeken en materialen mee die ze willen gebruiken voor het werken aan een thema. Teksten, boeken en materialen worden uitgewisseld en er wordt gekeken of er overlap is tussen thema's en teksten met andere groepen, waar eventueel samengewerkt kan worden. Om de opbouw van de lessen zoveel mogelijk in een doorgaande lijn aan te bieden wordt er gekozen voor het aanbieden van dezelfde fasen binnen een les thematisch werken.

Speerpunt 3

Meertaligheid/integratie Fries en Engels met het thematisch werken

Engelse en Friese teksten/boeken en materialen verwerken in de thema's.

Door Engels en Fries te integreren, zullen de kinderen niet alleen kennis opdoen in specifieke onderwerpen, maar zullen ze ook hun taalvaardigheid ontwikkelen.

Talenbeleidsplan proces

Domein: Mondelinge taalvaardigheid

Visie: Op de Jint vinden wij het belangrijk dat kinderen goed leren spreken, luisteren en gesprekken voeren

Beginsituatie

Sterktes:

- Kinderen werken veel in tafelgroepjes
- Er wordt iedere woensdagmiddag een sociokring gehouden
- Kinderen lossen zelf een conflict op door middel van een driehoeksgesprek

Zwaktes: Uit de methode van Staal taal wordt er weinig aangeboden op het gebied van mondelinge taalvaardigheid.

Bedreigingen: Kinderen krijgen vanuit de thuissituatie niet altijd de stimulatie/ondersteuning op het gebied van mondelinge taalvaardigheid

kansen: afspraken GDO weer aanscherpen

Sterktes:

- Grote verscheidenheid aan expertise en talenten binnen het team.
- Grote motivatie en betrokkenheid binnen het team.

Zwakke punten:

- Niet iedere leerkracht heeft genoeg expertise op het gebied van mondelinge taalvaardigheid.
- Niet iedere leerkracht weet hoe een driehoeksgesprek/ sociokring gevoerd moet worden.

Bedreigingen: Leerkrachten komen de gemaakte afspraken niet na.

Kansen: groepsbezoeken,

Sleutelprincipes

1. De school heeft aandacht voor de kerndoelen in het domein mondelinge taalvaardigheid.

Om goed onderwijs in de mondelinge taalvaardigheid te geven, is het nodig dat leerkrachten voldoende op de hoogte zijn van de leer- en kerndoelen in mondelinge taalvaardigheid.

2. De school heeft aandacht voor gesprek-, luister- en spreekactiviteiten.

Gesprekken op school stimuleren leerlingen actief te denken, samen met anderen kritisch en nieuwsgierig te zijn, kennis te construeren, te praten over gevoelens, creatieve oplossingen te bedenken en te reflecteren op leerproducten of leerprocessen. Gesprekken leiden tot taalontwikkeling.

3. De school heeft aandacht voor mondelinge taalinput van de leerkracht(taalsteun).

De kwaliteit van de taalinput van de leerkracht is belangrijk. De leerkracht zorgt voor het bevorderen van taalontwikkeling bij kinderen die vanwege hun sociale achtergrond achterlopen in de ontwikkeling van hun taalvaardigheid. Maar ook kinderen die juist voor lopen in hun ontwikkeling van taalvaardigheid hebben de juiste taalinput nodig.

Gewenste situatie

Het team is zich bewust van het belang van de mondelinge taalvaardigheid en hoe dit in het onderwijs aangeboden kan worden. Het wordt voor de kinderen normaal dat er over een onderwerp in de klas en buiten de klas gesproken wordt. Hierbij wordt het belang zowel naar ouders als naar kinderen gecommuniceerd (ouderavond februari door Els Pronk). De teamleden worden experts in het voeren van talentgesprekken met kinderen door middel van het volgen drie keer een cursusdag van Els Pronk. Naast de talentgesprekken worden er ook kennisgesprekken, gesprekken over gevoelens en ervaringen, gesprekken over leerprocessen, gesprekken over leerproducten, gesprekken over boeken, dialogische en filosofische gesprekken gevoerd.

Tijdens de gesprekken zijn vooral de kinderen aan het woord en treedt de leerkracht op als coach. Kinderen krijgen tijdens deze gesprekken inzicht in hun eigen ontwikkeling en kunnen zelf ook aangeven wat ze nog graag zouden willen leren. Dit zorgt weer voor eigen verantwoordelijkheid van de leerlingen.

In de taallessen zijn de kinderen ook veel aan het woord. Daarnaast biedt de leerkracht zelf ook spreek- en luisteractiviteiten aan. Deze zorgen voor het stimuleren van ontwikkeling van lezen en taal. Daarnaast gaan we in op wat er gelezen is in een tekst of boek. In de aangeboden les houdt de leerkracht rekening met hoe en wat er gecommuniceerd wordt.

Speerpunt 1

De leerkracht verdiept zich in de SLO-doelen van het domein mondelinge taalvaardigheid.

Wanneer het team meer kennis heeft van de SLO-doelen binnen het domein mondelinge taalvaardigheid kan het onderwijs in mondelinge taalvaardigheid beter uitgevoerd worden.

Het team zal hierin geschoold en meegenomen worden.

Dit speerpunt zorgt ervoor dat we speerpunt 2 en 3 ook beter uit kunnen voeren.

Speerpunt 2

De leerkrachten binnen de school voeren verschillende gespreks-, luister- en spreekactiviteiten uit. Voorbeelden zijn:

- Talentgesprekken
- Driehoeksgesprekken
- Sociokring
- Inzetten van samenwerken
- Kennisgesprekken
- Gesprekken over ervaringen en gevoelens
- Gesprekken over leerprocessen en leerproducten
- Gesprekken over boeken of teksten (leesgesprekken)
- Dialogische of filosofische gesprekken

Speerpunt 3

De leerkrachten geven de juiste taalinput aan leerlingen

Hierbij kan gedacht worden aan:

- Goede basiscommunicatie (Iln. ook ruimte geven om te praten)
- Feedback
- Feedforward
- Explicite taal-, lees- en spellinginstructie
- Gebruik van CAT en DAT
- Aanbod woordenschatonderwijs

De inrichting van de leeromgeving speelt hier een belangrijke rol. Materialen moeten bereikbaar zijn, werkplekken moeten geschikt zijn voor leeractiviteiten en daardoor het leergedrag ondersteunen. Sfeer en akoestiek moeten hier ook aan mee werken.

Taalbeleidsplan proces

Domein: Spelling en schrijven

Visie: Goede spelling en grammaticale vaardigheden dragen bij aan goede schrijfvaardigheid en positieve schrijfcultuur

Beginsituatie

Sterktes:

- Kinderen schrijven iedere maandagochtend hun weekendverhaal in het verhaalschrift.

Zwaktes:

- Kinderen zijn het niet gewend om meerdere schrijfp opdrachten uit te voeren. Kinderen weten vaak niet goed hoe teksten opgebouwd zijn.

Kinderen vinden ervaren schrijven als niet leuk, vermoeiend

Kansen:

- Kinderen kunnen meer leren over de verschillende genres waarin geschreven kan worden.

Bedreigingen:

- Kinderen krijgen niet voldoende ondersteuning vanuit school op het gebied van schrijven.

Zwaktes:

- De schrijfp opdrachten uit de methode worden niet altijd uitgevoerd.
- Leerkrachten geven vaak een beoordeling op spelling en interpunctie op het schrijfproduct. Leerkrachten besteden aandacht aan het schrijfproduct i.p.v. het schrijfproces. Leerkrachten halen schrijven vaak van de planning
- Leerkrachten zien schrijven vaak als iets methodisch

Kansen:

- Leerkrachten zouden kinderen beter in het schrijfproces kunnen begeleiden en feedback geven op het proces in plaats van het product.

Bedreigingen:

- Leerkrachten voeren de gemaakte afspraken rond de schrijflessen een tijdje uit en daarna niet meer door tijdgebrek.

Sleutelprincipes

1. De school heeft aandacht voor een positieve schrijfcultuur

We combineren creatief schrijven met de andere taaldomeinen en zaakvakken, zodat er verschillende verbindingen in een betekenisvolle context ontstaan.

2. De school heeft aandacht voor een doorgaande leerlijn op het gebied van schrijven.

Om goed schrijfonderwijs aan te bieden is het van belang dat de school aandacht besteedt aan een doorgaande leerlijn schrijven.

3. De school heeft aandacht voor het schrijfproces

Wanneer er gebruik gemaakt wordt van het vijf-fasen model (Hoogeveen, 1993), wordt een schrijfles gebaseerd op het schrijfproces in plaats van het schrijfproduct.

4. De school integreert spelling met het schrijfonderwijs

Goede spelling en grammaticale vaardigheden zijn goed voor de leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en de redzaamheid in de maatschappij.

Gewenste situatie

Op de Jint heerst een positieve schrijfcultuur waarin het normaal is dat er geschreven wordt. Kinderen van de Jint hebben hierdoor een positieve houding tegenover spelling en schrijven. Er is ruimte om zelf te ontdekken en te ervaren. Er wordt vooral geschreven vanuit de eigen belevingswereld. Er wordt voldoende tijd genomen voor het schrijfonderwijs.

Bij ons op school worden de schrijflessen gegeven aan de hand van het vijf-fasen model van Hoogeveen(1993). In de midden- en bovenbouw wordt er les gegeven volgens de opbouw van Staal Spelling(José Schraven). Doorgaande lijn wordt hierdoor gecreëerd.

Schrijven wordt gekoppeld aan een betekenisvolle context en wordt opgebouwd in een doorlopende leerlijn. Daarnaast wordt schrijven gekoppeld aan lezen, zaakvakken en aan gesproken taal. Zowel leerkrachten als leerlingen leren feedback geven en ontvangen op gemaakte stelproducten. Peerfeedback en scaffolding integreren en toepassen.

De leerkracht geeft meer keuzemogelijkheden bij een stelopdracht, zodat kinderen zelf een opdracht kunnen kiezen en er aangesloten wordt bij de belevingswereld van de kinderen. Kinderen kennen de kenmerken van verschillende genres en kunnen zich in elk genre goed uitdrukken.

Speerpunt 1

Onderbouw koppelt spel en schrijven

Verschiedende hoeken kunnen ingericht worden om spel en schrijven te combineren:

- Taaltekeningen
- Schrijfhoek
- Leeshoek

Speerpunt 2

Midden- en bovenbouw geeft spelling volgens de Staal methode

De lessen in de methode Staal Spelling zijn opgebouwd in vaste onderdelen. Dit zorgt ervoor dat kinderen zich kunnen focussen op de inhoud van de les.

1. Opfrissen
2. Instructie
3. Oefendictiee
4. Nabespreking
5. Zelfstandig werken

Speerpunt 3

Aandacht voor schrijf- en genredidactiek

Leerkrachten hebben kennis op het gebied van schrijven in 10 genres en geven les in deze genres (vijf fasen-model, Hoogeveen, 1993). Het helpt leerkrachten om schrijfdoelen te bepalen en om een duidelijk beeld te hebben waar ze op willen focussen in schrijflessen en schrijfp opdrachten. De verschillende genres zijn onder te verdelen in drie groepen: *verhalende, feitelijke en waarderende teksten*.

- De 10 genres zijn: vertelling, verhaal, verslag, beschrijving, procedure, verklaring, oproep, verzoek, beschouwing, betoog en respons.

De werkvorm; Taalronde kan hier een hulpmiddel voor zijn. Kinderen gaan hierbij vanuit vertellen schrijven(Van Norden, 2018).

Speerpunt 1 taalbeleidsplan schooljaar 2024/2025

Startpunt

Als school boden we de verschillende taaldomeinen als apart vak aan. Leerkrachten volgen hierin de methodes. Er wordt weinig gekeken naar het motiveren en plezier van de leerlingen. Door het traject basisvaardigheden zijn we er steeds meer achter gekomen dat de taaldomeinen sterk met elkaar samenhangen en dat de domeinen ook met andere zaakvakken geïntegreerd kunnen worden bij een thema. Hierdoor worden leerlingen meer gemotiveerd en betrokken bij de lessen.

Om een doorgaande lijn te creëren door de hele school, zouden we als school de thema's schoolbreed aan willen bieden

Aan de hand van dit plan zijn er verschillende sleutelprincipes voor de school opgesteld.

De volgende sleutelprincipes waar de school mee aan de slag gaat zijn;

- De school heeft de themastructuur/ planning helder
- School biedt de kerndoelen aan
- De school heeft Fries en Engels in het thema geïntegreerd

Aan de hand van een jaarplanning zijn de sleutelprincipes weggezet. Er wordt door het team aan de jaarplanning gewerkt doormiddel van leer- en werksessies en groepsbezoeken.

De jaarplanning wordt in het taalbeleid weergegeven.

Evaluëren

Er zijn in het hele jaar verschillende evaluatiemomenten gepland. Tijdens deze evaluatiemomenten wordt het speerpunt waar de afgelopen periode binnen de school aan gewerkt is, besproken (Wat gaat er goed, wat kan er nog beter en waar gaan we de volgende periode aan werken).

Tijdens de evaluatiemomenten komt de stuurgroep taal bij elkaar. De stuurgroep bestaat uit de directeur, IB-er, huidige taalcoördinator en experts van Cedin.

De evaluatiemomenten zijn op de volgende data:

- September
- November
- Februari
- Juni/juli

Daarnaast worden er ook bijeenkomsten georganiseerd voor borging en beleid van het taalonderwijs op de Jint. Afspraken worden zowel in handkaarten als in het taalbeleid geborgd.

- September
- November
- Februari
- April/mei

Ontwerp

Aan de hand van werk- en leersessies wordt het taalonderwijs ingericht aan de hand van thematisch werken. Er wordt door de hele school aan hetzelfde thema gewerkt. Bij het plannen van ieder thema wordt er per bouw een themaplanning opgesteld. In deze planning is het belangrijk dat er gekeken wordt naar welk themastructuur er aangeboden wordt en welke doelen de leerkrachten aan het einde van het thema behaald willen hebben. Per groep kan de planning per dag verschillen. Niet in iedere groep hoeft hetzelfde onderdeel aangeboden te worden, maar er kan wel met en van elkaar geleerd worden.

Bij de themaplanning worden de volgende onderdelen in de planning opgenomen:

- We maken gebruik van rijke teksten
- Voorleesboek sluit aan bij het thema
- Er worden twee coöperatieve werkvormen aangeboden
- Fries en Engels worden geïntegreerd als doel of cultuur
 - Er wordt een taalronde aangeboden
- Onderbouw leerkrachten zetten de verteltafel in

Door thematisch werken zullen de kinderen meer betrokken en gemotiveerd zijn tijdens de lessen. Hierdoor zullen de leerkrachten ook meer plezier in het geven van de lessen hebben. Zowel kinderen als leerkrachten zien steeds meer verbinding tussen de vakken die tijdens het thematisch werken aangeboden kunnen worden.

Uitvoeren

Om bovengenoemde speerpunten in de praktijk te waarborgen is er een plan van aanpak en jaarplanning gemaakt. Hierin staat welk onderdeel wanneer aanbod komt, wie er verantwoordelijk is en welke materialen er nodig zijn. Leerkrachten krijgen dit plan van aanpak voor de zomervakantie en weten wat ze het komende jaar aan activiteiten kunnen verwachten.

Om zicht te kunnen houden op de voortgang van het uitvoeren van de speerpunten in de praktijk staat het punt basisvaardigheden standaard op de teamvergaderingen. Hier kan het team aangeven hoe er gewerkt wordt met de gemaakte afspraken en of er mogelijk nog iets aangepast moet worden. Hier zorg je er ook voor dat het team die aan de slag zijn met de speerpunten ook hun bevindingen uit de praktijk kunnen delen.

Daarnaast krijgen de leerkrachten lesbezoeken van de experts van Cedin. Hier zal iedere keer een taalcoördinator bij aanwezig zijn, zodat die de groepsbezoeken kan gaan voortzetten.

Naar aanleiding van dit lesbezoek volgt er een nabespreking. Hierin krijgt de leerkracht tips mee voor het verder uitdiepen van les.

Speerpunt 2 taalbeleidsplan schooljaar 2025/2026

Startpunt

Het taalonderwijs vindt al plaats in de kleutergroepen. Dit begint met voorbereidend lezen en maakt in groep 3 de overstap naar het aanvankelijk lezen.

Wanneer de kinderen de overgang van groep 2 naar groep 3 maken, bezitten de kinderen vaak nog typische eigenschappen van het jonge kind. In deze leertijd maken kinderen een ontwikkeling door die anders werken mogelijk maakt. Niet ieder kind maakt deze ontwikkeling precies op hetzelfde moment door.

Om een balans te vinden tussen de programmatische aanpak en het eigene van het jonge kind die bepaalde aanvankelijke leerprocessen vragen zijn er verschillende speerpunten opgesteld waar aan gewerkt kan worden.

De volgende sleutelprincipes waar de school mee aan de slag gaat zijn:

- De onderbouw heeft een duidelijk omschreven visie; hoe willen we met de kinderen werken?
- Momenten creëren waar groep 2 naar groep 3 gaat en groep 3 naar groep 2
- Leerkrachten van de onderbouw brengen risicokleuters in beeld op het gebied van technisch lezen

Ontwerp

Aan het einde van het schooljaar 2024-2025 wordt er in de onderbouw al een kleine opstart gemaakt met het werken aan de overgang van groep 2 naar groep 3. Dit wordt gedaan met behulp van Groeikrachtssessies. De onderbouw stelt samen duidelijke criteria op om de overgang van groep 2 naar groep 3 te versoepelen. Zo hoeven de kinderen die van groep 2 naar groep 3 gaan een minder grote stsp te nemen en zullen de leerkrachten hier in groep 3 kunnen kinderen die van groep 2 naar groep 3 gaan een mindere grote stap hoeven te nemen. Duidelijke criteria wordt opgesteld om de overgang van groep 2 naar groep 3 zo soepel mogelijk te laten plaatsvinden.

- Leerkrachten van de onderbouw hebben de visie helder hoe zij les willen geven
- risicokleuters worden op het gebied van technisch lezen in beeld gebracht door de leerkracht
- Bouw! wordt bij risicokleuters in groep 2 preventief ingezet en curatief doorgezet in groep 3

De overgang van groep 2 naar groep 3 vinden we belangrijk, omdat we het op de Jint belangrijk vinden dat de kinderen veel lezen en gemotiveerde lezers worden. Motivatie, de wil om te lezen en het plezier in het lezen, zorgt voor lezer, die teksten beter begrijpen en daardoor kunnen interpreteren en beredeneren. Hoe eerder we kunnen ondersteunen en ingrijpen, hoe beter dit voor het technisch lezen zal zijn.

Evalueren

Er zijn in het hele jaar verschillende evaluatiemomenten gepland. Tijdens deze evaluatiemomenten wordt het speerpunt waar de afgelopen periode binnen de school aan gewerkt is, besproken (Wat gaat er goed, wat kan er nog beter en waar gaan we de volgende periode aan werken).

Tijdens de evaluatiemomenten komt de stuurgroep taal bij elkaar. De stuurgroep bestaat uit de directeur, IB-er, huidige taalcoördinatoren en specialist jonge kind.

De evaluatiemomenten zijn op de volgende data:

- September (datum nader te bepalen)
- November (datum nader te bepalen)
- Februari (datum nader te bepalen)
- Juni/juli (datum nader te bepalen)

Daarnaast worden er ook bijeenkomsten georganiseerd voor borging en beleid van het taalonderwijs op de Jint. Afspraken worden zowel in handkaarten als in het taalbeleid geborgd.

- September (datum nader te bepalen)
- November (datum nader te bepalen)
- Februari (datum nader te bepalen)
- April/mei (datum nader te bepalen)

Uitvoeren

Om bovengenoemde speerpunten in de praktijk te waarborgen wordt er mei/juni 2025 een plan van aanpak en jaarplanning gemaakt. Hierin staat welk onderdeel wanneer aanbod komt, wie er verantwoordelijk is en welke materialen er nodig zijn. Leerkrachten krijgen dit plan van aanpak voor de zomervakantie en weten wat ze het komende jaar aan activiteiten kunnen verwachten.

Om zicht te kunnen houden op de voortgang van het uitvoeren van de speerpunten in de praktijk staat het punt basisvaardigheden standaard op de teamvergaderingen. Hier kan het team aangeven hoe er gewerkt wordt met de gemaakte afspraken en of er mogelijk nog iets aangepast moet worden. Hier zorg je er ook voor dat het team die aan de slag zijn met de speerpunten ook hun bevindingen uit de praktijk kunnen delen.

Daarnaast krijgen de leerkrachten lesbezoeken van de taalcoördinator. Naar aanleiding van dit lesbezoek volgt er een nabespreking. Hierin krijgt de leerkracht tips mee voor het verder uitdiepen van les.

Ook zullen de IB- er, taalcoördinatoren en specialist van het jonge kind in gesprek gaan over mogelijke afspraken die gemaakt kunnen worden.

Leesmotivatie

Wat verstaan wij onder leesmotivatie: de drijfveer/beweeegreden van binnenuit om te lezen. Hoe krachtiger de drijfveer, hoe gemotiveerder de leerling. Leerlingen lezen vaker en beter als ze lezen een leuke, interessant, en uitdagende activiteit vinden. Leesmotivatie is een pedagogisch onderwerp. Volgens (Ryan&Deci, 2000) draait de leesmotivatie om het onderscheid tussen de intrinsieke motivatie en extrinsieke motivatie. Hoe een kind intrinsiek of extrinsiek gemotiveerd is, hangt af van de waarde die de leerling aan lezen geven, het zelfvertrouwen dat ze hebben in hun leesvaardigheid, hun interesse in bepaalde teksten en doelen die ze hebben wanneer ze lezen. Hierbij is de rol van de leerkracht ook zeer belangrijk.

Intrinsieke en extrinsieke motivatie

Intrinsieke en extrinsieke zijn afkomstig uit de 'zelfdeterminatietheorie' van Ryan en Deci (2000)

Er is sprake van intrinsieke motivatie als de leerling leest omdat het lezen voor de leerling in zichzelf plezierig of een interessante activiteit is. Op school leest een kind dan bijvoorbeeld graag boeken om het geniet van nieuwe dingen leren, of omdat het kind helemaal op kan gaan in het verhaal. Lezen wordt dan als een doel op zich gezien.

Er is sprake van extrinsieke motivatie wanneer de leerling leest omdat er van buitenaf een doel behaald moet worden. Er moet bijvoorbeeld een goed cijfer gehaald worden of de leerling moet lezen van de leerkracht. De motivatie ligt dat buiten de activiteit zelf.

De extrinsieke motivatie kan onderverdeeld worden in verschillende typen.

Deze verschillende typen onderscheiden zich van elkaar door de manier hoe de leerling de externe doelen van het lezen eigen heeft gemaakt.

- *Externe regulatie*: een externe factor stuurt het lezen.
- *Introjectie*: leerling leest, omdat de leerling weet dat een leerkracht of de ouders graag zien dat de leerling leest.
- *Indentificatie*: Er wordt veel tijd en moeite in het lezen gestoken, omdat het kind weet dat het lezen belangrijk is voor het volgen van een studie.

Intrinsieke motivatie wordt gezien als een gunstige factor. Leerlingen die intrinsiek gemotiveerd zijn lezen vaker en hebben mede daardoor ook een betere leesvaardigheid.

Volgens Ryan& Deci (2000) kan er ingespeeld worden op de intrinsieke motivatie als er bij het lesgeven rekening gehouden wordt met de drie psychologische basisbehoeften; relatie, competentie en autonomie. Om gemotiveerd te zijn voor het lezen, moet je het gevoel hebben dat je kunt lezen (self-efficacy) en dat je in het ontwikkelen van je leesvaardigheid en je persoonlijke leesvoorkeuren goed wordt ondersteund door de leraar. Ook is het belangrijk dat je het gevoel hebt, dat je je verbonden voelt met anderen (Van Steensel et al., 2016).

Daarnaast heeft de intrinsieke motivatie ook een positieve invloed op het lezen en het begrijpen van teksten (Wang& Guthrie, 2011; Wigfield et al., 2008). Hoe dichterbij een leesaanpak bij het plezier van lezen van zelfgekozen boeken ligt, hoe gemotiveerder het kind zal zijn.

In de klas kan de leerkracht op de volgende manieren voorzien in de psychologische behoefte:

Autonomie: De leerlingen zoveel mogelijk zelf keuzes laten maken. Dit kan de leerkracht doen door de leerlingen hun eigen boek te laten kiezen of mee te laten denken over de invulling van thema's. Hierbij is het wel belangrijk dat de leerkracht de kinderen niet alles zelfstandig uit laat voeren, maar de juiste begeleiding geeft. Ook is het belangrijk dat de leerlingen praten over hun interesses en leesvoorkeuren. Autonomie geven lukt niet altijd. Soms moet een leerkracht zelf de regie houden. Dan is het belangrijk dat de leerlingen inzicht krijgen in de beslissingen en overwegingen van de leerkracht.

Competentie: Wanneer leerlingen het gevoel van competent ervaren, zorgt een leerkracht ervoor dat ze leerlingen weten wat ze kunnen en vergroten de kinderen hiermee hun zelfvertrouwen. Door het zelfvertrouwen ontstaat er weer motivatie. De competentie bij leerlingen kun je als leerkracht bevorderen door de leerlingen teksten van een passend niveau aan te bieden. Ook geef je leerlingen het zelfvertrouwen door ze zicht te geven op hun eigen ontwikkeling en hoe ze die kunnen bevorderen. Ze worden onderdeel van hun eigen leerproces. Het is belangrijk dat de leerlingen succeservaringen op kunnen doen. De competentiegevoelens van de leerlingen kunnen ook ondersteund worden door helder naar de leerlingen te communiceren over jouw (hoge) verwachtingen, consequent en voorspelbaar te reageren, stap voor stap aanwijzingen te geven. Positieve feedback speelt hierbij een belangrijke rol. Kinderen worden op deze manier goed geholpen en ondersteund.

Relatie(verbondenheid): De affectieve band tussen leerkracht en leerling speelt een belangrijke rol in de motivatie van de leerling. Het kind moet het gevoel hebben dat het er toe doet, dat hij er mag zijn en dat het gezien, gekend en gewaardeerd wordt. De leerkracht kan individuele gesprekken met de leerling aangaan.

Naast de zelfdeterminatietheorie van Ryan&deci(2000) zijn er ook andere theorieën die aangeven dat er meer factoren een belangrijke rol spelen bij de motivatie van leerlingen.

Waarde: Leerlingen kunnen verschillende waarden aan lezen geven. Wanneer kinderen lezen waardevol vinden, zullen zij ook sneller gemotiveerd zijn om te lezen. Lezen kan gezien worden als intrinsiek waardevol, nuttig of juist als belangrijk. Voor de leerkracht is het belangrijk dat zij uitleggen waarom lezen zo belangrijk is. Hierbij speelt de eigen waardering van lezen een rol. De leerkracht kan het zelfvertrouwen van de leerlingen vergroten door de leerlingen te helpen bij het uitzoeken van boeken/teksten die aansluiten bij de persoonlijke interesses.

Vertrouwen: Hierbij gaat het om het vertrouwen wat de kinderen in hun eigen kunnen hebben. Wanneer kinderen meer zelfvertrouwen hebben, zorgt het ervoor dat ze meerdere en vaak ook moeilijkere activiteiten aandurven. Voor de leerkracht is het belangrijk dat het zelfvertrouwen gestimuleerd wordt. Hierbij is het belangrijk dat de leerlingen succeservaringen op kunnen doen. Leerlingen kunnen succeservaringen opdoen als de leerkracht teksten aanreikt die ook aansluiten bij de interesses van de leerlingen en feedback geven op het leerproces. Leerlingen worden zo onderdeel van hun eigen leerproces.

Interesse: Interesse heeft te maken met de gevoelens die een leerling bij de activiteit heeft als de betekenis die een leerling aan de activiteit geeft. Wanneer de interesse persoonlijk wordt, kan deze voor motivatie bij de leerling zorgen. De leerkracht kan in gesprek gaan met de leerling. Hierdoor weet de leerkracht wat de leerling leuk vindt om te lezen en kan hier door de leerling beter helpen bij het uitzoeken van een boek/tekst.

Doelen: De doelen die de leerlingen bij lezen voor ogen hebben, kunnen verschillend zijn. De ene leerling zal lezen als een prestatie willen zien, terwijl de ander het lezen goed wil beheersen. Zoals al eerder benoemd is het vanuit de leerkracht belangrijk om de leerlingen feedback te geven op hun

leerproces, zodat ze onderdeel worden van hun eigen leerontwikkeling. Leerlingen voelen zich hierdoor verantwoordelijk voor hun eigen leren.

Ongemotiveerde lezers hebben een eigen leesaanpak nodig. Hierbij is het belangrijk dat de persoonlijke interesses aangesproken wordt.

- *Fervente lezer*: meest gemotiveerde lezer
- *Ambivalente lezer*: wispelturige lezer
- *Apathische lezer*: onverschillige lezer
- *Afkerige lezer*: actief lezen vermijden

Leesmotivatie → leesgedrag (tijd, moeite en doorzettingsvermogen) → persoonlijke ontwikkeling, leesvaardigheid, literaire competentie

Verteltafel

De verteltafel is een plaats waar boeken tot leven worden gebracht (Van Hest, Hoeven van der). De wereld uit het boek wordt in het klein nagebouwd. Hierna kunnen de kinderen hiermee spelen.

Een verteltafel is belangrijk voor de ontwikkeling van de geletterdheid van de leerlingen. De verbeelding wordt gemotiveerd, doordat er een verbinding ontstaat tussen handelen, spelen, lezen en verhalen vertellen. Hierdoor wordt de inhoud van verhalen verdiept. Belangrijk is dat de verteltafel een product is van de leerlingen en leerkracht samen.

Door de verteltafel worden verschillende onderdelen bevordert/ontwikkelt:

- leesplezier wordt vergroot
- leesbevordering wordt bevordert
- ontwikkeling van het rollenspel en samenspel wordt bevordert
- verhaalbegrip wordt gestimuleerd
- mondelinge taalvaardigheid wordt vergroot
- woordenschat wordt vergroot
- cognitieve ontwikkeling wordt gestimuleerd
- boekoriëntatie
- sociaal- emotionele ontwikkeling wordt gestimuleerd (empathisch vermogen wordt gestimuleerd)

Soorten vertel tafels:

- De vertelkoffer:
- De kamishibai
- De taaltas (verteltas)
- De verteljas

Specifieke schoolafspraken verteltafel IKC de Jint

- Bij iedere start van een nieuw thema start de onderbouw (groep 1,2 en 3) met het proces rondom de thematafel.
- De verteltafel wordt met de kinderen opgebouwd en is niet alleen een product van de leerkracht.
- Leerkrachten denken voorafgaand aan het proces van de verteltafel aan boeken, het verhaal of de tekst na over de woordenschat die ze willen stimuleren met het inzetten van de verteltafel.
- De verteltafel biedt de ruimte aan leerlingen in verschillende fasen van hun ontwikkeling van: manipulerend spel tot uitgebreid thematisch rollenspel.
- Woordenschatkaartjes worden gekoppeld aan de verteltafel, zodat leerlingen gericht nieuwe woorden kunnen toevoegen aan hun spel.

De verteltafel kan in stappen opgebouwd worden:

stap 1: De leerkracht kiest het verhaal of prentenboek

Stap 2: De leerkracht vertelt het verhaal of prentenboek interactief voor

Stap 3: Verhaal wordt nogmaals gelezen

Stap 4: Brainstorm met de leerlingen en verzamelen van materialen

Stap 5: Inrichten van de verteltafel samen met de leerlingen

Stap 6: Voorspellen door de leerkracht

Stap 7: Vrij- en (be)geleid spel

Wanneer kinderen behoefte hebben aan verbreding en of verdieping kan de leerkracht de volgende dingen doen:

- Leerlingen kunnen elementen, materialen of personen zelf toevoegen. Op deze manier kan er een nieuw verhaal ontstaan.
- Leerlingen kunnen zelf een speelschema maken doormiddel van tekeningen en of foto's. Andere kinderen kunnen deze speelschema's ook weer naspelen.
- Leerlingen kunnen zelf een nieuw einde bedenken.
- Leerlingen kunnen zelf een vervolgverhaal bedenken. Hier kan een boek van gemaakt worden, zodat het verhaal ook weer nagespeeld worden.

Bij de midden- en bovenbouw wordt er gebruik gemaakt van leesbevorderingsactiviteiten.

Bij leesbevorderingsactiviteiten is het belangrijk dat de leerkracht het kind en boekenaanbod kent.

Leesgesprekken zijn een middel om een kind beter te leren kennen. Zo kan de leerkracht een boek ook beter aanbevelen aan het kind.

Voorbeelden van deze leesbevorderingsactiviteiten zijn:

- Leeskaartjes van Chambers
- Boekendate
- Leesvraag meegeven
- Coverquiz
- Boekensushi
- Boekenbingo
- Schrijver in de klas uitnodigen
- Voorlezen

Specifieke schoolafspraken leesmotivatie IKC de Jint

- We lezen iedere dag 30 minuten voor.
- De kinderen lezen iedere dag 30 minuten zelfstandig in eigen leesboek, leerkracht leest ook in eigen leesboek.
- Ieder kind heeft twee boeken in het vak.
- We zorgen voor een leesbevorderingsactiviteit voor of na het zelfstandig lezen.
- De onderbouw (groep 1,2 en 3) gebruikt de verteltafel.
- De kinderen mogen op dinsdag en donderdag hun eigen boek in de schoolbibliotheek ruilen.
- Iedere bouw heeft een eigen pas voor de plaatselijke bibliotheek.
- Iedere leerkracht heeft in de eigen groep een eigen bibliotheek, zodat de kinderen hun boek in de klas kunnen ruilen.
- We zijn zelf op de hoogte van de kinderboeken die er in de schoolbibliotheek.
- We lezen zelf ook kinderboeken en promoten deze tijdens de teamvergaderingen.

Fonemisch bewustzijn

Fonemisch bewustzijn speelt een belangrijke rol bij het leren lezen (Kennisrotonde, 2017). De kennis die je hebt over klanken is namelijk nodig om het alfabetisch principe aan te leren en je taalvaardigheid uit te breiden. Om te leren lezen is fonemisch bewustzijn noodzakelijk. Het gaat erom dat je beseft dat

woorden uit afzonderlijke klanken zijn opgebouwd, dat je hier bewust over kunt nadenken en dat je met de klanken kunt 'spelen' zodat je andere woorden kunt vormen. De fonemen bepalen de klankvorm en betekenis van het woord. Wanneer een foneem wordt weggelaten, veranderd of verplaatst veranderd de klap en daarmee ook de betekenis van het woord.

De basis voor het lezen is dat er aan iedere klank in een woord een geschreven letter/ grafeem gekoppeld kan worden. Deze koppeling wordt ook wel het alfabetisch principe genoemd.

De ontwikkeling van het fonemisch bewustzijn krijgt daarom veel aandacht tijdens de ontluikende/beginnende geletterdheid van het jonge kind en in de aanloop naar het leesonderwijs in groep 3.

Ook speelt het fonemisch bewustzijn bij de bovenbouw nog een belangrijke rol. Dit speelt zich af bij het aanleren van een andere taal. Bij het aanleren van een nieuwe taal maken de kinderen nieuwe koppelingen tussen klanken en letters. Andersom moeten NT2 leerlinge of anderstaligen ook weer de foneem-grafeemkoppeling maken bij het eigen maken van de Nederlandse taal.

Hoewel expliciete instructie essentieel is om het fonemisch bewustzijn te vergroten, draagt onderwijs dat gericht is op letterkennis, woordenschat en leesvaardigheid impliciet ook bij aan de ontwikkeling van het fonemisch bewustzijn (onderwijskennis, 2022).

Wanneer kinderen al enige letterkennis hebben is het belangrijk dat deze kinderen gestuurde activiteiten aangeboden krijgen(Kennisrotonde, 2017). Tijdens deze gestuurde activiteiten moeten kinderen leren om van de losse klanken een te maken (synthese), dat woorden opgedeeld kunnen worden in verschillende klanken(analyse), dat je een klank in een woord kan herkennen (isolatie), en dat er klanken toegevoegd, weggelaten of vervangen kunnen worden(manipulatie)(Kennisrotonde, 2017).

Hoewel expliciete instructie essentieel is om het fonemisch bewustzijn te vergroten, draagt onderwijs dat gericht is op letterkennis, woordenschat en leesvaardigheid impliciet ook bij aan de ontwikkeling van fonemisch bewustzijn (Onderwijskennis, 2022).

Wanneer de woordenschat van de kinderen groeit, kennen ze meer woorden en krijgen ze ook meer kennis over de klanken in woorden. Dit komt doordat:

- De betekenis van woorden wordt opgeslagen
- Klank van een woord wordt opgeslagen

Om het fonemisch bewustzijn optimaal te laten ontwikkelen is het in de praktijk belangrijk om rekening te houden met de volgende onderdelen (Krikhaar& stoep, 2022):

- Directe instructie (EDI model, begeleiding en ondersteuning doormidden van lesbezoeken Marcel Schmeier)
- Rijk taalaanbod
- Betekenis volle context aanbieden
- Thematisch werken
- Relatie leggen met woordenschat
- Verbinden met schrijven (taaltekeningen onderbouw)
- Modellen, oefenen en herhalen
- Volgen en aansluiten
- Visuele ondersteuning
- Richten op taalvorm om te leren lezen
- Veel voorlezen en lezen van teksten

Fonemisch bewustzijn is een onderdeel van het fonologisch bewustzijn.

Fonologisch bewustzijn is het vermogen om te reflecteren op de klanken van talen en beweringen uitvoeren met deze klanken (Krikhaar& stoep, 2022).

Er kan sprake zijn van een leerprobleem/ dyslexie wanneer er op jonge leeftijd problemen ontstaan met:

- Spraakwaarneming
- Fonemisch bewustzijn
- Letterkennis
- Benoemsnelheid

Leesbegrip

Leesbegrip wordt gezien als een belangrijk vak en wordt tegenwoordig nog veel als een op zichzelf staand vak gezien. Het begrijpend lezen is het begrijpen en lezen van datgene wat geschreven staat. Begrijpend lezen is het proces van tegelijkertijd betekenis uit de tekst halen en samenvoegen.

De scores van de leerlingen op het gebied van leesbegrip spelen een belangrijke rol bij de verwijzing naar het voorgezet onderwijs. Dit omdat de resultaten van leesbegrip veel zeggen over het kennisniveau van leerlingen en hun vermogen om te gaan met teksten. En hiermee de kans op schoolsucces en te kunnen functioneren in de maatschappij. (Smits en Van Koeven, 2022)

Leesbegrip is afhankelijk van het rijke taalaanbod en de kennis die de leerling heeft ontwikkeld. Het begrijpen van de tekst gebeurt vaak onbewust bij leerlingen die al veel ervaring hebben met lezen. Daarnaast is het leesbegrip sterk afhankelijk van de motivatie van de leerling. Wanneer de leerling weinig over het onderwerp van de tekst weet, kan de leerling ervoor kiezen om bepaalde delen te herhalen of langzamer te lezen. Of de leerling dit doet, hangt af van de vraag of de leerling de tekst daadwerkelijk wil gaan begrijpen. (Van den Broek, 2009)

Daarnaast kan het ook voorkomen dat de leerling zich bewust moet inspannen voor het begrijpen van de tekst. Een leerling moet zich extra inspannen als er een beroep wordt gedaan op de hogere orde denk vragen (integreren, evalueren, en interpreteren). Kinderen moeten dan bewust hulpmiddelen, zoals het toepassen van een strategie, inzetten om de betekenis van de tekst alsnog te kunnen achterhalen (Kintsch, 2004).

Volgens Houtveen (2018) heeft een effectieve les leesbegrip een aantal kenmerken:

- *Gebruik van rijke, authentieke teksten:* teksten gaan vaak over levensechte en herkenbare thema's. De teksten hebben vaak een duidelijke structuur, origineel in taalgebruik en hebben een gevarieerde woordenschat. Daarnaast staan er signaal- en verbindingswoorden tussen de zinnen en de verschillende alinea's en hoofdstukken in de tekst vormen samen een geheel.
- *Echte redenen om de tekst te lezen (doelgericht):* Zorg er als leerkracht voor dat de leerlingen een tekst lezen die aansluit op de interesse van de leerlingen. En zorg ervoor dat je aansluit bij datgene wat de leerlingen graag willen weten van het onderwerp. Aansluiten bij de interesse van de leerlingen zorgt voor motivatie bij de leerlingen om te lezen. Hierdoor maken ze leeskilometers.
- *Achtergrondkennis van de leerlingen uitbreiden:* is nodig om de teksten beter te begrijpen. Zonder achtergrondkennis is het onmogelijk om woorden te begrijpen, betekenisvolle combinaties van woorden in zinnen te begrijpen en relaties tussen zinnen te leggen en daarmee de hele tekst te begrijpen. Achtergrondkennis kan er ook voor zorgen dat de leerling hier beroep op kan doen, als de leerlingen iets niet weet. Daarnaast zorgt de nieuwe opgedane begrip van de tekst weer voor nieuwe kennis om de volgende tekst weer beter te begrijpen.
- *Woordenschat van de leerlingen uitbreiden:* Begrijpend lezen en woordenschat hangen nauw met elkaar samen. Woordenschat is nodig om tot begrip van de tekst te komen. Goede begrijpend lezers kennen meer woorden, maar hebben ook meer kennis van woorden. Ze kennen meerdere definities van de woorden, ze kunnen de woorden in verschillende contexten gebruiken en kennen de spelling en uitspraak van de verschillende woorden (Perfetti & Hart, 2002).

Leerlingen leren woordenschat voornamelijk door het veel lezen uit boeken of te luisteren naar boeken. Door het veel lezen van boeken, wordt de woordenschat op een ongedwongen manier uitgebreid. Door leerlingen vaker een tekst over hetzelfde onderwerp aan te bieden, leren de leerlingen steeds nieuwe woorden over hetzelfde onderwerp.

- *Bied verschillende teksten aan:* Door de verschillende teksten kan de leerling kennis maken met de verschillende opbouw van de teksten. De leerling leert op deze manier dat de teksten niet allemaal hetzelfde opgebouwd zijn. De verschillende structuren worden aangeleerd.
- *Geen losse teksten, maar meerdere teksten binnen dezelfde context:* Wanneer de leerling verschillende teksten binnen dezelfde context aangeboden krijgt, bouwt het woordenschat op binnen hetzelfde thema.
- *Gebruik filmpjes voor ondersteuning om te komen tot kennisontwikkeling vóór het lezen:* Kinderen die weinig achtergrond kennis hebben, kunnen doormiddel van de filmpjes al informatie over het onderwerp inwinnen. Ook kunnen kinderen die visueel ingesteld zijn informatie over het onderwerp beter tot zich nemen.
- *Actief denken over de inhoud van de teksten staat centraal:* Wanneer de leerkracht instructie geeft over de structuur van een tekst, weten kinderen hoe een tekst opgebouwd kan zijn. Hierdoor wordt het lezen van de tekst makkelijker voor de leerlingen.
- *Gesprekken voeren over de teksten:* gesprek voeren over de tekst, zorgt ervoor dat de kinderen de tekst beter gaan begrijpen. Hierbij is het belangrijk dat er geen oppervlakkige gesprekken, maar diepgaande gesprekken plaats vinden. De leerkracht moet de structuur van het gesprek goed in de gaten houdt. De kwaliteit van het gesprek is belangrijker dan de tijd die aan het gesprek besteed wordt. De leerkracht kan voor kwaliteit van het gesprek zorgen door hogere-orde vragen aan de leerlingen te stellen. Zowel de interactie tussen leerkracht en leerling, als die tussen de leerlingen onderling is daarbij van groot belang.
- *Zorg voor een motiverende leesomgeving:* Door een motiverende leesomgeving, zorgt het ervoor dat leerlingen uitgedaagd worden om te lezen. Hoe meer de leerlingen lezen, des te groter de woordenschat en de kennis van de leerlingen wordt.
- *Monitor en toets leesbegrip in de klas:* Door het leesbegrip te toetsen en te monitoren krijg je een goed beeld van leesbegrip in de klas. Hierdoor weet je waar nog aangewerkt moet worden en welke onderdelen nog extra aandacht nodig hebben.
- *Begrijpend lezen verbinden en integreren met zaakvakken:* Leerlingen moeten het begrijpend lezen ook buiten de lessen taal aan bod krijgen. Leerlingen moeten hun leesvaardigheid in andere leerdomeinen kunnen inzetten.

Aanbod van woordenschat

Ieder woord wordt aangeboden in het brein doormiddel van een label(woord). Bij ieder label hoort een concept(betekenis van het woord). Het label en het concept worden vervolgens gecategoriseerd en geplaatst in een netwerk. Hoe groter het netwerk wordt, hoe beter je de taal ook kan begrijpen en kan gebruiken. Daarom is het ook belangrijk dat woordenschat al vanaf jonge leeftijd aangeboden wordt. Een goede woordenschat is noodzakelijk voor het ontwikkelen van. Begrijpend luisteren en begrijpend lezen en te kunnen functioneren in de maatschappij.

Om het woordenschatonderwijs goed aan te bieden zou het viertaktmodel van Van Hallen een didactisch model kunnen zijn om woordenschat aan te bieden.

Het viertakt als didactisch hulpmiddel

Wanneer er gebruik gemaakt wordt van het viertaktmodel van Van Hallen(2001), kiest de leerkracht zelf woorden, de volgorde, de clustering en de manier waarop de kinderen met de woorden oefenen. Dit kunnen woorden zijn die in de taalmethode, wereldoriëntatie of woorden die met het thema waarin gewerkt wordt.

Er wordt veel aandacht besteedt aan het uitbeelden, uitleggen, uitspreken en uitbreiden van de woorden. Het viertaktmodel van Van Hallen bestaat uit vier fasen:

- Voorbewerken
- Semantiseren
- Consolideren
- Controleren

Voorbewerken: De voorkennis van de leerling wordt geactiveerd. Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht de betrokkenheid van de leerlingen vergroot.

Semantiseren: De context waarin de woorden passen wordt duidelijk gemaakt. Leerlingen onthouden vaak de nieuwe woorden pas als ze minimaal 7 keer zijn aangeboden of gebruikt. Hierbij is ook het doel om de nieuwe woorden te verankeren in het brein van de leerlingen.

Consolideren: Kinderen gaan zelf de woorden op een actieve, speelse manier gebruiken. Door zelf met de woorden aan de slag te gaan, blijven de woorden sneller hangen.

woordparachute(categorieën)

- De woordspin (associaties)
- De woordkast (tegenstellingen)
- De woordtrap (vergelijkingen)

Controleren: In de laatste fase controleert de leerkracht of de leerlingen de woorden die tijdens de les aangeboden zijn ook beheersen. Daarnaast kan de leerkracht ervoor kiezen om nieuwe woorden al aan te bieden. Het controleren van het beheersen van de woorden kan ook nog enkele weken na het aanbieden van de woorden plaatsvinden.

Rijke taalomgeving

Een rijke taalomgeving is een omgeving waar gepraat, gesproken en gelezen wordt. Een rijke taalomgeving is een omgeving met uitdagende hoeken, stimulerende materialen. Het is belangrijk dat de materialen goed bereikbaar zijn.

Taalsteun

Tegenwoordig is voor veel leerling de afstand tussen de thuistaal en de schooltaal steeds groter aan het worden. Daarom is het belangrijk dat de leraren in alle vakken aandacht zouden moeten besteden aan de schooltaal en de leerlingen hierbij steun zouden moeten geven. Of te wel taalsteun moeten geven (Van der Aalsvoort & Van der Leeuw, 1982).

Er zijn kinderen die met meer talen opgroeien en leerlingen die op latere leeftijd instromen. Deze leerlingen hebben mogelijk al kennis opgedaan in andere talen, maar moeten die in het Nederlandstalige onderwijs in een tweede taal leren uiten.

Voor veel leerlingen is het inzetten van taalsteun noodzakelijk om de tekst beter te kunnen begrijpen en het helder kunnen formuleren van redeneringen in diverse schoolvakken. Het is een vorm van differentiëren. Iedere leerkracht kan zijn of haar eigen vorm hiervan toepassen.

Het bieden van taalsteun is; 'Tijdelijke steun in de zone van naaste ontwikkeling (Vygotsky) om nieuwe taal of een nieuwe taak te begrijpen en te leren. Het is belangrijk dat het gaat om tijdelijke steun, omdat het doel van taalsteun is dat de leerlingen op een gegeven moment zelfstandig de taal of taak uit kunnen voeren. Op deze manier kunnen leerlingen vaktaal beter begrijpen en produceren' (Hajer en Meestringa, 2020).

Waar richt je taalsteun op?

Bij het geven van taalsteun is het belangrijk dat er rekening gehouden wordt met de zone van naaste ontwikkeling. Volgens Vygotsky houdt de zone van naaste ontwikkeling het volgende in: 'een leerkracht helpt het kind verder in een volgende ontwikkelingsstap. Dit doet de leerkracht door aan te sluiten bij het begripsniveau van dat moment.

Wat speelt er in de zone van naaste ontwikkeling?

- Begrijpen van de taalinput → hierbij wordt er gelet op specifieke taalaspecten
- Uitvoeren van de functionele denk-, praat-, lees- en schrijfopdrachten

Bij taalsteun zijn een aantal onderdelen belangrijk:

- Taalsteun is tijdelijk. Taalsteun is gericht op het niveau van de leerling en neemt geleidelijk af. Het is de bedoeling dat de leerling op een gegeven moment zelfstandig kan werken. Leerkracht is hierbij veel aan het modellen. Het gericht voordoen van activiteiten of hoe activiteiten uitgevoerd moeten worden. Leerlingen worden hierdoor taalbewust. Ze weten wat er van hen verwacht wordt.
- Laten zien hoe taken aangepakt kunnen worden. Hierbij spelen de leerstrategieën een belangrijke rol.

Scaffolding

Taalsteun kan ook als scaffolding worden gezien als de hulp van de leerkracht is aangepast op het niveau van de leerling, de hulp tijdelijk is en de leerling in de loop van de tijd zelfstandig kan leren. Tijdens de taalsteun reikt de leerkracht nieuwe woorden aan. Kinderen kunnen hierdoor de dagelijkse taal (DAT) overzetten naar vaktaal (CAT) Dit gebeurt op niveau van woorden en begrippen, maar ook in redeneringen en geformuleerde hypotheses.

DAT (Dagelijks Algemeen Taalgebruik): Deze taal heeft te maken met het hier en nu, over concrete woorden met een context. Wanneer een leerling een nieuwe taal aanleert, begint dit bij het DAT. De moedertaal van de leerling kan hierbij helpen. Vaak kennen de kinderen wel de betekenis van het woord, maar moet er nog een label aangehangen worden.

CAT (Cognitief Academisch Taalgebruik): Wanneer kinderen ouder worden en meer taal leren, is het belangrijk dat er ook CAT- woorden aangeboden wordt. Hierbij wordt er een stap gezet van concreet taalgebruik naar abstract taalgebruik. De ontwikkeling van CAT vindt vaak op school plaats.

Om het proces van DAT naar CAT te laten plaatsvinden, kan scaffolding een mooie ondersteuning zijn voor de leerlingen.

De zone van naaste ontwikkeling (Vygotsky) is door Wood, Bruner & Ross (1976) verder uit gewerkt. Er is gekeken naar hoe de leerkracht de steun kunnen geven bij het zetten van die volgende stap in het ontwikkelingsproces. Zij ontwikkelden scaffolding. Scaffolding betekent letterlijk ‘steiger’ of ‘ondersteuning’. Scaffold: is de steun die nodig is om de taak goed uit te kunnen voeren, met het doel dat het kind de activiteit uiteindelijk zelfstandig uit kan voeren. Scaffolding is volgens Smit(2014) het volgende:

- Adaptief: de hul die de leerkracht biedt, hangt af van de taalvaardigheid van de leerling.
- Tijdelijk: De steun die de leerkracht geeft , is tijdelijk. De hulp is beperkt tot de leerling zelfstandig de activiteit verder kan uitvoeren tot nieuwe begrippen, dieper begrip en nieuwe taal.
- Toekomst: de steun is gericht op de zone van naaste ontwikkeling. Gericht op de stap die de leerling op een gegeven moment zelf kan zetten in het leerproces.

Taalsteunmiddelen

Er zijn verschillende manieren die een leerkracht kan inzetten om de leerlingen goede taalsteun te kunnen geven. Welke taalsteun er gegeven wordt, hangt af van het niveau van het kind en de complexiteit van de activiteit.

Je hebt twee soorten taalsteun (scaffolds)

- Interactieve taalsteun
 1. Leergesprekken
 2. Feedback
- Geplande taalsteun
 1. Scaffolden van begrip
 2. Scaffolden van mondelinge en schriftelijke taalproductie

Taalsteun ter bevordering van begrip:

- Visuele scaffolds
- Voorkennis en bijbehorende woordenschat ophalen/ aanbrengen
- Hulpbronnen inzetten
- Herformuleren
- Structuur aanbrengen in complexe teksten of uitleg

Taalsteun om taalproductie te bevorderen:

- Nadoen, oplezen, koorlezen en overschrijven
- Meerkeuzevragen, keuzeopties, combineer-opdrachten
- Schema's inzetten
- Praten in woorden of korte zinnen, evt. voorbeelden of beginzinnen op het bord
- Eigen antwoorden of teksten uitspreken en/of schrijven
- Eigen antwoorden of teksten in thuistaal met een vertaalmiddel vertalen

Specifieke afspraken taalsteun IKC de Jint

Bij ons op school zijn er naar aanleiding van de leer- en werksessies Voor de onderbouw zijn er de volgende afspraken/ stappenplan gemaakt voor het bieden van taalsteun.

Stap 1	Beginsituatie	Wat is de taalachtergrond van mijn leerlingen? Wat hebben deze kinderen nodig om tot ontwikkeling te komen?
Stap 2	Geschikte tekst	Wat is mijn doel met deze tekst/dit boek? (globaal tekstbegrip, dieper tekstbegrip/details, betekenisgeving) Is de tekst/het boek geschikt voor mijn doel? Bevat het rijke taal? Sluit het onderwerp goed aan?
Stap 3	Tekstanalyse	Maak een analyse of doe een quikscan van de tekst op tekststructuur, genre, bedoeling, taal, voorkennis en relevantie, zodat je weet waar de moeilijkheidsfactor zit voor je groep.
Stap 4	Voorkennis	Scaffold: - zorg dat kinderen onderwerp en tekstsoort kunnen herkennen - activeer de voorkennis (maak gebruik van de comfortabele taal) - neem de kinderen mee in het onderwerp van het verhaal/het boek - neem concrete materialen die een rol spelen in het verhaal mee en speel hiermee - wanneer zowel taal als tekst lastig is voor het kind; lees het dan eerst voor in een taal die het kind wel begrijpt of vertel het verhaal aan de hand van prenten in eigen woorden
Stap 5	Ondersteunend (beeld)materiaal	Scaffold: - zorg voor concrete materialen die een rol spelen in het verhaal - zorg voor plaatjes/foto's van lastige woorden en toon ze op het bord (aanwijzen tijdens lezen) - maak bij een (klein) prentenboek foto's of scans en toon deze prenten op het digibord
Stap 6	(Voor)lezen	Scaffold: - lees op rustig tempo (video 0,75) - gebruik intonatie en gebaren, wijs aan - maak indien nodig gebruik van herformuleren (DAT/CAT) - zet waar nodig hulpbronnen in (woordenboek, internet, maatje)
Stap 7	Structuur	Scaffold: - deel de tekst/het boek (of het filmpje) op in korte stukjes - maak gebruik van een storyboard of schema's - verhelder de structuur van de tekst, voeg plaatjes of tussenkopjes toe
Stap 8	Herhaald voorlezen	Scaffold: - stel luister- of leesvragen, laat voorspellingen doen - speel het verhaal na op de verteltafel en/of laat het verhaal naspelen - ondersteun bij het verhelderen van beeldspraak

TEKST COMPLEXITEIT

1. TEKSTSTRUCTUUR

Tekststructuur is de ordening van de inhoud, de relaties tussen die inhoud en de manier waarop die relaties worden gemarkeerd met signaalwoorden. Heeft een tekst bijvoorbeeld een thiet, tussenkopjes, alinea's, ondersteunende plaatjes, opvallende opmaak (dik- of schuingedrukte woorden), etc. Tip: Nofzer waar elke alinea over gaat. Iyck verloop/welke structuur wordt zichtbaar?

In teksten komen 5 structuren voor. Sommige teksten bevatten combinaties van deze structuren en/of een combi met IWS:

1. Beschrijving
2. Chronologie
3. Vergelijking
4. Oorzaak-gevolg
5. Probleem-oplossing

De meeste teksten hebben een inleiding, een middenstuk en een slot (IWS). In het schema staan verschillende soorten IWS-structuren. Let op: Het soort structuur en de verbanden worden niet passende signaalwoorden gemarkeerd. Zie hiervoor doel 7 op de lijst van ZS.

SOORT STRUCTUUR	INLEIDING	MIDDELEN	SLOT
1. Argumentatie	Standpunt	Argumenten	Herhaling standpunt of antwoord
2. Aspecten	Onderwerp	Diverse aspecten v.h. onderwerp	Samenvatting (soms)
3. Verklaring	Bepaald verschijnsel	Kenmerken/voorbeelden, verklaringen/oorzaken/redenen	Samenvatting of conclusie (soms)
4. Voor- en nadelen	Vraag of standpunt	Voor- en nadelen	Afweging en conclusie
5. Probleem-oplossing	Probleem	Oorzaken, gevolgen, oplossingen	De beste oplossing
6. Verleden-heden (-toekomst)	Onderwerp	Situatie vroeger, nu (en in de toekomst)	Conclusie of voorspelling over de situatie in de toekomst
7. Vraag en antwoord	Vraag	Antwoorden	Samenvatting of conclusie

3. BEDOELING VAN DE SCHRIJVER

De bedoeling van de schrijver blijkt uit de combinatie van (hoofd)genre en tekststructuur (argumentatie, aspecten, verklaring, etc.). Het gaat erom hier aan te geven wat de schrijver inhoudelijk wil overbrengen: dus welk standpunt en welke argumenten, is de schrijver voor of tegen, welke informatie beschrijft de schrijver precies, etc.

Bekijk ook de bron. Waarin of op welke site is de tekst gepubliceerd en wat valt er te zeggen over de betrouwbaarheid of intentie (schoppen tegen, vechten voor, brengen van sensatie, eerlijk informeren, etc.) van de bron?

In welke tijd is de tekst gepubliceerd en is er een verband tussen de bedoeling of mening van de schrijver en de tijd waarin de tekst gepubliceerd is?

5. VOORKENNIS EN ERVARING

Het begrijpen van een tekst wordt vergemakkelijkt door voldoende voorkennis. Het begrijpen van de bedoeling van de jstbeve vraat bijvoorbeeld om kennis over de opwarming van de aarde en de gevolgen voor het is op de Noordpool. Voor kennis kan aangebracht worden middels een video, een (mini)lesje, een andere tekst, etc. Door meerdere teksten over een onderwerp te lezen vergroot de voor kennis en worden nieuwe teksten steeds makkelijker te begrijpen (en kan de tekstcomplexiteit steeds verder omhoog).

- Welke voorkennis hebben leerlingen nodig om de tekst te begrijpen?

Leeservaring en het toepassen van leesvaardigheden en tekstkennis spelen ook een rol bij het begrijpen van teksten.

- Zijn de leerlingen bekend met het tekstgenre en de bijbehorende structuur, verbanden en bijpassende signaalwoorden? Zo niet: leren ze het met deze tekst of moeten ze het vooral leren?
- Welke (combinatie van) leesvaardigheden zijn van toepassing of handig, voorspellen, jezelf zaken afvragen, (tussentijds) samenvatten/hoofdzaken benoemen, verbanden binnen de tekst aangeven, de tekst visualiseren m.b.v. een schema, informatie of betekenis afleiden. Afleiden » nadenken wat iets kan betekenen, bijvoorbeeld figuurlijk taalgebruik of wanneer niet alles beschreven staat (de man lag uitgerut in het waanstaand, de gieren cirkelden boven hem betekent dat de man stervende is).

2. TEKSTGENRE EN SCHRIJFSTIJL

HOOFDGENRE	GENRE	DOEL (VAN DE SCHRIJVER)
Verhalend	Vertelling	Vertellen over een ervaring
	Verhaal	Een (spannend, grappig, ...) verhaal vertellen.
	Verslag	Verslag doen van een proces, gebeurtenis, welke stijl de schrijver gebruikt, welke woorden en lezswetten gebruikt hij om een verhaal spannend, grappig te maken, hoe het en welke argumenten noemt hij, etc. Nofzer zaken die nodig zijn om de tekst goed te kunnen begrijpen.
Feitelijk	Beschrijving	Een verschijnsel beschrijven.
	Procedure	Instrueren of waarschuwen.
	Verklaring	Een verschijnsel verklaren.
Waarderend	Oproep/verzoek	Moedigen voor een actie.
	Beschouwing	Gezichtsposities beschouwen.
	Betoog	Een standpunt onderbouwen.
	Respons	Reageren op een (cultuur)uiting.

Schrijfstijl betreft de wijze waarop de schrijver zich schriftelijk uitdrukt: beknopt of omslachtig, eenvoudig of ingewikkeld, informatief of concreet of abstract, arrogant of bescheiden, plat of verheven, subjectief of objectief, formeel of informeel, in spreektaal of in schrijftaal, direct of indirect (dubbele laag, tussen de regels), precies/gedetailleerd of globaal, beeldend en metaforisch of concreet, met spanning of ontspanning, benoemd (het bos was eng) of beschrijvend (het bos was donker. De bomen leken ...).

4. WOORDENSCHAT EN FIGUURLIJK TAALGEBRUIK

Woorden die moeilijk of onbekend zijn, bijvoorbeeld omdat ze weinig worden gebruikt (laag frequent), meer 'boekentaal' dan spreektaal zijn of omdat ze behoren tot de cognitief academische taal (school- en vaktaal). Denk aan begrippen en concepten als vrede en macht, vulkanisme of de stelling van Pythagoras, etc.

- of de betekenis van de woorden uit de tekst kan worden gehaald. Bijvoorbeeld door een uitleg of een voorbeeld;
 - of de betekenis uit het woord zelf kan worden afgeleid. Bijvoorbeeld door de betekenis van de woorden in het woord te analyseren;
 - of dat het woord bekend moet zijn (geen uitleg in de tekst).
- Woorden worden in de tekst duidelijk, dan kan hier aandacht aan worden besteed in de fase 'Details begrijpen'. Moeten woorden gekend worden, denk dan aan taalspeelmiddelen zoals een woordenlijst met plaatjes of het gebruik van een woordenboek (of vertaling in thuistaal). Soms hangt woordkennis samen met voorkennis. Zie hiervoor punt 5.

Figuurlijk taalgebruik betreft gezamenlijk uitdrukkingen en idioom die iets anders betekenen dan dat er staat. Bijvoorbeeld: met beide benen op de grond staan of een broodje kaas gaat er wel in.

Tip: nofzer alle modifieke woorden en figuurlijk taalgebruik en nofzer erby welke betekenisuiting uit de tekst gead kan worden.

6. RELEVANTE INHOUD

Wat kunnen of weten de leerlingen na het lezen van de tekst?

Bijvoorbeeld:

- Breiden leerlingen hun kennis uit op het gebied van wereldoriëntatie? Om welke kennis gaat het dan precies? NB: leerlingen verschillen in voorkennis dus ook in wat ze leren van een tekst! Ook kunnen leerlingen verschillende dingen oppikken uit een tekst. Door gebruik te laten maken van bijv. een W3-schema of mindmap kun je hier ruimte aan geven.
- Kunnen leerlingen hun eigen mening vormen of verifiëren op basis van de tekst? Let op: Zorg dat het (nalgspreek tekstgericht blijft. Formuleer vragen zo: Met welke argumenten van de schrijver ben jij het eens of oneens? Of: Door welke argumenten van de schrijver is je mening veranderd?
- Levert de tekst input om te praten over burgerschapszaken of sociaal-emotionele onderwerpen en/of biedt de tekst input voor (zelf)reflectie?
- Draagt de tekst bij aan het leren over teksten, genres, schrijfstijlen, woordsoorten of literaire competenties? Zo ja: nofzer wat er precies geleerd kan worden.
- Oefenen leerlingen leesvaardigheden? Zo ja: welke?

Tip: lees 1 of 2 doelen. Bepaal dan in 1 v.m. 5 welke zaken relevant zijn om dit doel/doelen te kunnen behalen

Cedin

Voor de bovenbouw gebruiken we een poster voor het bepalen van de tekst complexiteit. Aan de hand van de poster kunnen we als leerkracht bepalen welke taalsteun we kunnen geven.

Om te bepalen hoe complex de uitgekozen tekst is gaan we kijken naar de volgende onderdelen van de poster tekstcomplexiteit.

Mondelinge taalvaardigheid

De taalontwikkeling van kinderen hangt samen met hun cognitieve ontwikkeling. Wanneer kinderen zich gaan ontwikkelen, wordt de kennis steeds meer gedifferentieerder. Daarnaast worden kinderen zich bewuster van hun eigen handelen. Zo zijn kinderen steeds meer bewust van hun eigen spreek- en luistervaardigheden. Wanneer kinderen ouder worden en zich verder gaan ontwikkelen, groeit het vermogen om meer afstand te nemen van zichzelf en een situatie te bekijken vanuit het perspectief van een ander. Kinderen leren taal door deze actief te gebruiken en te reflecteren op hun taal. Goede mondelinge taalvaardigheden zijn belangrijk om te kunnen functioneren op school en in de maatschappij. Het schoolsucces van de leerlingen wordt voor een groot deel bepaald door hun taalvaardigheden, waaronder ook de mondelinge taalvaardigheid.

Volgens Hoogeveen, Seelen, & Wijnbergs(2002) zijn er vier belangrijke kenmerken van de taalontwikkeling te benoemen.

- Taalontwikkeling gaat snel. Kinderen kunnen in een heel snel tempo nieuwe woorden aanleren.
- Kinderen begrijpen vaak meer dan ze zelf kunnen produceren.
- Verwerven en toepassen van taal gaan hand in hand.
- Taalontwikkeling verloopt van eenvoudig naar complex.

Complexiteit van taaltaken

Het gebruik van taal kan complexer worden als de afstand in de communicatieve situatie groter wordt. Het taalgebruik komt hierdoor steeds meer los te staan van de context.

Afstand kan in een taaltaak op verschillende manieren beschreven worden:

- **Afstand tot de omgeving:** De omgeving is een hele belangrijke factor waarin de communicatie plaatsvindt. In een formele situatie is de communicatie lastiger, dan in een informele situatie. Dit komt, omdat het formele taalgebruik verder van het dagelijkse taalgebruik van de kinderen staat. Hierdoor speelt de rol van de leerkracht een belangrijke rol. Hoe meer begeleiding de leerkracht de kinderen geeft, hoe makkelijker de taalgebruikssituatie voor de kinderen wordt. De leerkracht kan ervoor zorgen om beurtten te geven en vragen te stellen. Naast de leerkracht, speelt de omgeving ook een belangrijke rol voor de communicatie. De omgeving moet wel vertrouwd voor de kinderen zijn.
- **Afstand in onderwerp:** Er ontstaat tijdens een gesprek meer betrokkenheid als de kinderen weten waarover ze praten en ze iets van het onderwerp af weten. Kinderen hebben vaak al enige voorkennis over het onderwerp opgebouwd.
- **Afstand tot gesprekspartner:** Het is vaak lastiger om in gesprek te gaan als degene die aan het gesprek deelnemen elkaar niet goed kennen.
- **Afstand tot reflecteren:** Het doel van het communiceren komt steeds meer naar voren, doordat de kinderen steeds meer kennis op doen over taal en taalgebruik. Hierdoor kunnen kinderen beter afstand nemen van de eigen taalgebruik en leren ze hun eigen taalgebruik beschouwen vanuit welke het kan innemen.

Mondelinge taalvaardigheid kan verschillende functies hebben:

- Communicatieve functie
- Expressieve functie
- Conceptualiserende functie

Strategieën waarop ingezet kan worden tijdens het spreken, luisteren en gesprekken zijn:

- Oriënteren op spreekdoel, gespreksdoel, luisterdoel
- Oriënteren op het onderwerp en hierbij inzetten van eigen kennis
- Oriënteren op het soort spreektaak, soort gesprek, soort luistergesprek
- Oriënteren op het publiek
- Monitoren op de spreektaak, luisterdoel, gespreksdoel
- Reflecteren op de spreektaak, luisterdoel, gespreksdoel
- Evalueren op de spreektaak, luisterdoel, gespreksdoel

Mondelinge taalvaardigheid kan ook verdeeld worden in verschillende onderdelen. Mondelinge taalvaardigheid kan onderverdeeld worden in spreken, luisteren en gesprekken voeren.

Bij spreken gaat het om het houden van een monoloog over een gebeurtenis of over feitelijke informatie, waarbij een structuur en opbouw van een verhaal essentieel. Het kind vervult alleen de rol van spreker. In hogere groepen worden de eisen en de onderwerpen abstracter. Bij het spreken wordt er gedacht aan:

- *Monoloog houden:* spreker brengt onder woorden wat hij wil zeggen. Structuur, aandacht van het publiek en luisterdoel zijn hierin heel belangrijk. Er is weinig interactie met het publiek.
- *Geven van een beschrijving:* er wordt een opsomming van kenmerken gegeven. Hierbij gaat het om meer dan alleen benoemen van de kenmerken.
- *Verslag uitbrengen:* er wordt iets gezegd over wat echt gebeurd is. Doel van het verslag is om informatie over de gebeurtenis of ervaring vast te leggen of over te brengen.
- *Verhaal vertellen:* hierbij is het niet belangrijk of iets echt gebeurd is of niet. Doel van het vertellen is amuseren. Door het vertellen van verhalen, kunnen kinderen alvast wennen aan het spreken voor een groep (Damhuis & Litjens, 2003).
- *Uitleg en instructie geven:* er wordt uitgelegd hoe iets werkt. Vaak wordt dit gedaan aan de hand van stappen. Deze stappen moeten duidelijk en in een logische volgorde worden verteld.

Bij het luisteren gaat het om het begrijpen van een gesproken tekst. Begrijpend luisteren is het halen van informatie uit de gesproken tekst. Het is belangrijk dat een kind hier onderscheid kan maken in relevante en niet-relevante informatie. De belangrijkste tekstkenmerken voor het luisteren zijn lengte en opbouw.

Lengte: hoe lang een kind ergens naar kan luisteren, hangt af van de taak, de tekstsoort en het concentratievermogen van het kind. De ene tekst vraagt meer concentratievermogen van het kind, dan de andere tekst. Bij het luisteren moeten de kinderen onderscheid maken wat wel belangrijk is om te onthouden en wat niet. Onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken. Factoren die invloed kunnen hebben op de luisterduur zijn de omgevingsfactoren. Voorbeelden hiervan kunnen zijn: spreektempo, monotone stem, achtergrondlawaai, afleiding, onrustige omgeving, herhalingen etc.

Opbouw: Daarnaast is de opbouw ook een belangrijk tekstkenmerk. Informatie wordt vaak in een bepaalde volgorde gepresenteerd. Wanneer de informatie goed opgebouwd is, kan het ervoor zorgen dat de luisteraar de tekst goed kan begrijpen. De opbouw van een tekst heeft ook betrekking op de woord- en zinsniveau. Welke woorden worden er in de zinnen gebruikt. Hoe meer informatie er in een

klein stukje tekst staat, worden er vaak moeilijke woorden gebruikt. Dit noemen we ook wel informatiedichtheid.

Bij het luisteren kunnen er drie taken onderscheiden worden:

- Luisteren naar een instructie
- Luisteren als lid van een live publiek
- Luisteren naar de radio/ televisie of tekst op het internet.

Vier kenmerken die invloed kunnen hebben op het luisteren zijn:

- *Begrijpen*: ook wel het begrip van de tekst genoemd. Kennis van het tekstsoort kan een kind helpen bij het begrijpen van de tekst. Daarnaast is het belangrijk dat de kinderen weten welke tekstverbanden en kennis van de taalstructuren er zijn om een tekst te begrijpen.
- *Interpreteren*: de informatie uit de luistertekst wordt door de leerling verbonden aan de eigen kennis. Wanneer er onderdelen in de tekst ontbreken, kan het kind dit zelf invullen door de eigen kennis die het kind heeft. Hierbij wordt vaak ook gebruik gemaakt van hoe de spreker aan het woord is.
- *Evalueren*: Het kind vormt een mening of oordeel over de luistertekst. Deze mening op oordeel wordt onderbouwd met argumenten.
- *Samenvatten*: het kind haalt de hoofdzaken uit de luistertekst. Als de juiste hoofdzaken uit de tekst worden gehaald, heeft het kind de tekst goed begrepen. Samenvatten vraagt veel van kinderen. Het is een activiteit waarbij veel reflectie op denkprocessen en op taalgebruik nodig is (Hoogeveen,2001). Er wordt een groot beroep gedaan op het geheugen van het kind. Om het eigen leerproces te leren beheersen, is het voor kinderen het maken van aantekeningen van wat ze wel of niet begrijpen een handig hulpmiddel (Barnes,2008).

Luisteren is dus meer dan alleen maar luisteren naar een bepaalde tekst. Tijdens het luisteren is het kind voortdurend bezig met de voorkennis te mobiliseren, het doel van de spreker te herkennen en datgene wat er gezegd wordt in een context te plaatsen.

Tijdens gesprekken voeren communiceert het kind met één of meerdere gesprekspartners. In een gesprek moet het kind steeds wisselen van rol. De ene keer is het kind een luisteraar en de andere keer is het kind de spreker. Hierbij is het belangrijk dat er naar iemand anders geluisterd wordt, aangekeken wordt, dat de informatie vervolgens wordt verwerkt en daarna op gereageerd wordt.

Gesprekken kunnen onderverdeeld worden in twee soorten:

- *Deelnemen aan een discussie of overleg*
- *Informatie uitwisselen*

Naarmate kinderen ouder worden, worden de gesprekken op een steeds hoger niveau gevoerd. Onderwerpen die tijdens de gesprekken centraal staan, worden abstracter en kinderen kunnen steeds beter afstand doen van de context. Hierdoor worden er ook meer eisen aan de gesprekken gesteld. De leerkracht is steeds minder nodig voor begeleiding. Kinderen kunnen steeds meer zelfstandig. Wanneer de leerkracht wel deelneemt aan een gesprek, zorgt de leerkracht ervoor dat hij verschillende rollen invult. De ene keer zal de leerkracht coach zijn, de ander keer, gespreksleider of degenen die kennis overdraagt. Het hangt van het doel van het gesprek af welke rol de leerkracht vervult. Gesprekken kunnen in verschillende samenstellingen plaatsvinden. Dit kan in een hele groep of in kleinere groepjes. Wanneer er een gesprek in kleinere groepjes plaatsvindt, is het makkelijker om va beurten te wisselen en kunnen kinderen dit vaak ook zelf inschatten wanneer ze iets kunnen zeggen. Wanneer een gesprek in de hele groep plaatsvindt, is een beurtverdeling wel handig.

Deelnemen aan een discussie of overleg

Tijdens het deelnemen aan een discussie of overleg, gaat het om het vormen en uitwisselen van opvattingen en meningen. Hierin moeten opvattingen en meningen ook wel verdedigd worden.

- **Discussie:** argumentatieve gesprekssoort. Hier gaat het om het uitwisselen van een mening. Doel van het gesprek is om tot een gezamenlijk standpunt te komen. Deelnemers proberen elkaar van hun standpunt te overtuigen aan de hand van argumenten.
- **Debat:** is een gesprekssoort die aan regels verbonden is. Hier worden argumenten voor en argumenten tegen besproken. Het doel van een debat is om achter de waarheid te komen. Belangrijk is dat de deelnemers van het gesprek niet af gaan wijken van hun mening. Ook verdedigen de deelnemers niet hun eigen mening. Ze worden zomaar ingedeeld. Tijdens een debat is er een duidelijke verdeling van beurten. De gespreksleider verdeelt de beurten eerlijk. Ook wordt hierin de tijd goed bewaakt.
- **Overleg:** hierbij gaat het om het overdenken van een onderwerp. Het kan gaan over het uitwisselen van elkaars mening of argumenten, oplossen van problemen of het geven van adviezen aan elkaar. De argumenten die uitgewisseld worden, zijn er niet om elkaar te overtuigen. Het gaat vooral om het verkennen van een onderwerp, samen ideeën te bedenken en tot een oplossing te komen (Barnes, 2008). Het doel van een overleg is dat kinderen tot nieuwe inzichten komen. Hierin is het leggen van verbanden, herinterpreteren en ideeën en ervaringen te begrijpen.
- **Vergadering:** een overleg die gestructureerd is aan de hand van een puntenlijstje.

Informatie uitwisselen

In gesprekken waar informatie uitgewisseld wordt, wordt er informatie gegeven of gevraagd. Kinderen beoordelen de informatie en reageren hier op. Dit kan doormiddel van:

- **Een brainstorm:** tijdens een brainstorm brengen de kinderen allemaal ideeën in. Daarna worden alle ideeën geordend en wordt er gekeken naar welke ideeën er gebruikt kunnen worden.
- **Dialogoog:** bij een dialoog worden dingen uitgewisseld met als doel dat er nieuwe inzichten ontstaan. De kinderen die in gesprek zijn, nemen de tijd voor elkaar om goed naar elkaar te luisteren.
- **Interview:** bij een interview wordt het gesprek goed voorbereid en is een vaste structuur belangrijk. aan de hand van vragen wordt er informatie uitgewisseld. Degene die de vragen stelt, kan weer ingaan op de antwoorden die op de vragen worden gegeven.
- **Leergesprekken:** hierbij gaat het om verwerven van kennis en vaardigheden. Er wordt vaak een kennis- of leerdoel besproken die nagestreefd gaat worden.
- **Vrije gesprekken:** kinderen praten hier over hun eigen mening en ervaringen. Hier wordt geen kennis- of leerdoel aan gekoppeld.
- **Talentgesprekken:** kinderen praten hier over activiteiten waar ze blij van worden, voldoening geven en waarvan het kind zegt dat de tijd vliegt. Het gesprek zorgt ervoor dat kinderen inzicht krijgen in hun eigen talenten en deze onder woorden kunnen brengen. Hiermee kunnen ze meer veerkracht en weerbaarheid ontwikkelen.

Bij het voeren van al deze gesprekken komen voortdurend een aantal vaardigheden naar voren:

- Beurten nemen
- Bijdragen aan samenhang
- Afstemming op het doel
- Afstemming op gesprekspartner
- Vloeiendheid: snel kunnen schakelen en reageren
- Woordgebruik en woordenschat
- Verstaanbaarheid
- Grammaticale beheersing

Specifieke afspraken mondeling taalvaardigheid IKC de Jint

- We besteden extra tijd aan kringgesprekken en maken hierbij gebruik van gesprekstechnieken. (taalronde, talentgesprekken etc.)
- We gaan interactief voorlezen uit (prenten)boeken.
- Er wordt in groepjes gewerkt aan coöperatieve werkvormen/opdrachten.
- We observeren de mondelinge taalvaardigheid van onze leerlingen.
- We maken tijdens gesprekken gebruik van hogere-orde denkvragen.
- We houden rekening met de prikkels in de omgeving, zodat de kinderen optimaal kunnen luisteren.

Schrijven

Schrijfvaardigheid is net als lezen en rekenen één van de belangrijkste doelen op de basisschool. Tijdens het leren schrijven leren kinderen zich bewuster worden van zichzelf en van de hun omgeving. Schrijven wordt daarom gezien als een belangrijke taalcompetentie die je in allerlei schoolse en buitenschoolse activiteiten situaties nodig hebt. De schrijfvaardigheid en de leesvaardigheid hebben veel met elkaar te maken. Goed schrijven is belangrijk voor de ontwikkeling van de leesvaardigheid, cognitieve ontwikkeling en zelfstandig kunnen deelnemen aan de maatschappij(Janssen & van Weijen, 2019).

Het schrijven van teksten vraagt veel vaardigheid van de kinderen. Schrijven kan verdeeld worden in de volgende vaardigheden:

- Ideeën verzamelen en ordenen
- Gedachten verwoorden
- Genre- en structuurkenmerken toepassen
- Doel en publiek bereiken
- Gebruik van verschillende schrijfmogelijkheden

Inhoud die voor kinderen interessant en belangrijk is, kun je vinden in drie bronnen:

- De ervaringswereld van de kinderen zelf
- De zaakvakken
- De (kinder)literatuur en de kunsten

De bovengenoemde bronnen kunnen een uitgangspunt zijn voor het taalonderwijs. Alle drie bronnen leveren(Van Norden, 2022):

- Stof voor gesprekken
- Aanknopingspunten voor woordenschatuitbreiding
- Redenen om begrijpend en belevend te lezen
- Voorbeelden van tekstgenres
- Aanleiding en inspiratie om zelf teksten te schrijven
- Inhoudelijke kennis over allerlei onderwerpen
- Materiaal voor onderwijs in spelling en grammatica

Doelgericht werken vanuit een doorgaande leerlijn is nodig om te zorgen dat iedere leerling een vaardige schrijver wordt en om leerlingen te motiveren om te schrijven. Het is belangrijk om ontwikkeling te blijven volgen, een sterke didactische aanpak te hebben en betekenisvolle schrijftaken te gebruiken in een rijke taalomgeving(Inspectie van het Onderwijs, 2021).

Functioneel schrijven: werken met genres en tekstsoorten

Een genre wordt volgens Van Norden(2022) als volgende gedefinieerd; 'Een groep vergelijkbare teksten'. Deze teksten worden aan de hand van hun doelen, opbouw en specifieke taalkenmerken gegroepeerd.

Verschillende genres van schrijven kunnen volgens Lint en Van Norden (2022) in drie hoofdgenres verdeeld worden. De drie hoofdgenres waarin de teksten onderverdeeld worden zijn:

- Verhalende genres
- Feitelijke informerende genres
- Waarderende genres

Bij deze drie hoofdgenres horen in totaal 10 genres. Deze 10 genres worden in onderstaande tabel toegelicht.

Genres	
Vertelling	- Gebeurtenissen uit eigen ervaring - Vanuit de ik-vorm geschreven - Chronologische structuur - Tijd- en plaatsbepaling - Beeldend taalgebruik
Verhaal	- Opeenvolgende gebeurtenissen - Vinden plaats in het kader van een probleem of complicatie - Hoofdpersoon wil dat het probleem opgelost wordt. - Beeldend taalgebruik - Vaak verzonnen - Of waargebeurd - Van te voren nadenken over verhaallijn - Beginnen met een duidelijke oriëntatie - Details worden voor spanning gebruikt - Informatie over personages geven
Verslag	- Chronologisch geordende feiten - Proces geschreven van begin tot einde
Beschrijving	- Geordend weergeven van feiten met betrekking tot een bepaald verschijnsel - Chronologie speelt een belangrijke rol
Procedure	- Instrueren of aanwijzingen geven over hoe je iets moet doen
Verklaring	- Verklaring van een verschijnsel - Feitelijke beschrijvingen - Verklaren is hoofddoel
Oproep/ verzoek	- Informatie met het doel de lezer voor iets te motiveren - Feitelijke informatie - Lezer proberen te verleiden
Beschouwing	- Weergave en vergelijking van verschillende perspectieven op een kwestie - Schrijver kan een eigen standpunt innemen - Doel om de lezer een eigen mening te laten vormen
Betoog	- Lezer proberen te overtuigen - Schrijver heeft duidelijk standpunt - Argumenten worden gebruikt en onderbouwd.
Respons	- Reactie ergens op

Volgens Van Norden(2022) is het belangrijk dat kinderen op school inzicht krijgen in de kenmerken van verschillende genres en tekstsoorten. Dit kan de kinderen helpen om de schrijfvaardigheid die ze later nodig hebben te ontwikkelen. Ook helpt het de leerkracht om meer richting te geven aan het

schrijfonderwijs. Daarnaast kan de indeling van de verschillende genres allerlei mogelijkheden bieden om schrijftaken te verbinden met zaakvakken(Van der Leeuw& Meestringa, 2014).

Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat didactiek die zich richt op de begeleiding van het schrijfproces , bijvoorbeeld door middel van strategie in instructie, feedback geven en tekstrevisie, het meest effect hebben(Graham& Perin, 2007). Interessante schrijftaken leiden tot woordenschatontwikkeling en interactie. Kortom er wordt ook meteen aandacht besteed aan de mondelinge taalvaardigheid. Daarnaast kan er in de onderbouw bij de kleutergroepen al gekozen worden voor bijschrijven van taaltekeningen. Hierdoor wordt er ook meteen gewerkt aan de beginnende geletterdheid van de kinderen.

Om het schrijfonderwijs goed vorm te geven en doelgericht te werken aan een doorgaande lijn, is het zinvol om als team of sectie te bedenken hoe de kern- en leerdoelen in het onderwijs aangeboden kunnen worden, wat de opbouw van deze doelen is, welke methodes er gebruikt worden en hoe, en wat verdere afspraken zijn rondom het schrijfonderwijs.

Leerlijn van groep 1 t/m 8

Kinderen komen vaak op school voor het eerst in aanmerking met verschillende soorten kinderboeken en schoolse leesteksten. Gedurende de basisschooltijd ontwikkelen kinderen hun schrijfvaardigheid en hun genrekennis.

Tekstgenres in groep 1 tot en met 3:

In de kleutergroepen beginnen de kinderen al met schrijven. Kinderen leren dat je dingen kunt opschrijven van wat je hardop zegt. Tekstsoorten worden nog niet echt aangeboden. In de onderbouw liggen vertellen en schrijven heel dicht bij elkaar. Kinderen vertellen vooral uit hun eigen ervaringen, tekenen hier vervolgens bij (vaak met onderschrift) en daarna wordt dit teruggelezen en bedenken ze of dit zo wel klopt.

In de onderbouw komen vooral vertellingen van eigen belevenissen en beschrijvingen van waarnemingen voor (De teksten worden ook wel taaltekeningen genoemd). Wanneer kinderen steeds vaker taaltekening maken, kunnen kinderen ook variëren in tekstgenre en aandacht besteden aan tekststructuur. Kinderen kunnen instrueren, verklaren of dingen in chronologische volgorde beschrijven/ tekenen.

Tekstgenres in groep 4

In groep 4 schrijven de kinderen vooral uit eigen ervaring. Dit is vooral om het plezier in schrijven van de kinderen te motiveren. Positief over teksten praten, teksten laten zien, bespreken wat je wilt met teksten en samen nadenken over goede formuleringen helpt om dit plezier aan te moedigen. Wanneer er voldoende aandacht besteed is aan het met plezier schrijven aan belevenissen, zou er explicieter aandacht besteed kunnen worden aan schrijfdoelen.

Door te schrijven leren de kinderen in groep 4 te beschrijven, instrueren, enthousiasmeren in hun teksten. Belangrijk hierbij wel is dat de leerkracht van te voren duidelijk spreekt en uitlegt over de schrijfdoelen.

Ook is het mogelijk om in groep 4 al binnen een thema aandacht te besteden aan feitelijke teksten, instructies. De tekening moet een ondersteunende rol blijven bieden bij datgene wat de kinderen hebben geschreven.

Tekstgenres in groep 5 en 6

In deze groepen gaat het vooral om het explicieter maken van vormaspecten van de teksten. Kinderen krijgen in deze groep vooral te maken met verschillende teksten met verschillende structuurkenmerken. Kinderen leren te schrijven als lezer. Dit betekent dat kinderen kunnen nadenken hoe het is al iemand de geschreven tekst leest, of diegenen de tekst zal begrijpen en of dit klopt met de bedoeling van de tekst.

Voor de leerkracht is het in deze groep belangrijk dat er aandacht besteed wordt aan het bespreken van de tekstdoelen en manieren om deze in de tekst te bereiken. Veel variatie in genres is essentieel in deze groepen. De betrokkenheid speelt hierbij een belangrijke rol.

Tekstgenres in groep 7 en 8

In de voorgaande groepen hebben de kinderen veel ervaring opgedaan met de geschreven teksten, veel van elkaar gelezen, besproken en geholpen met veranderen. Tijdens begrijpend lezen hebben de kinderen verschillende teksten aangeboden gekregen, waardoor ze ook met verschillende tekststructuren aan de slag zijn gegaan.

Dit zorgt er allemaal voor dat ze op een grotere afstand naar teksten kunnen kijken.

Er kunnen verschillende aanbevelingen voor het schrijfonderwijs gedaan worden:

1. Zet in op het handschriftonderwijs én typvaardigheid bij het leren schrijven
2. Biedt doelgerichte, functionele schrijfopdrachten aan in een betekenisvolle context
3. Integreer het schrijfonderwijs met andere taaldomeinen en vakken
4. Gebruik schrijfstrategieën
5. Zorg voor een doorlopende leerlijn
6. Zorg voor voorbeelden
7. Volg, evalueer en differentieer

Leerlingen begeleiden bij het schrijven volgens het vijf fasen-model

Om leerlingen goede schrijvers te laten maken is het belangrijk om de focus te leggen op het schrijfproces en niet alleen op het schrijfproduct. Leerlingen kun je bij het schrijven begeleiden volgens het vijf fasen-model van Hooegeveen(1993). Het vijf fasen-model geeft de leerkracht een houvast om het schrijfonderwijs zo in te richten dat de leerlingen op een gestructureerde manier leren hoe ze een schrijftaak kunnen aanpakken. Hierdoor kunnen leerlingen zich competentier voelen en daardoor ook meer plezier ervaren voor het schrijven. Door het ervaren van meer plezier kan het ervoor zorgen dat de kwaliteit van de schrijftaken en het schrijven zelf vergroten (Graham & Perin, 2007).

Het vijf fasen-model van Hooegeveen(1993) bestaat uit de volgende fases:

1. Oriënteren op de schrijfopdracht
2. Formuleren van de schrijfopdracht door de leraar (leraar kan gebruik maken van voorbeelden, modelteksten)
3. Schrijven van de eerste tekstversie eventueel met hulp van de leraar
4. Tekst bespreken met leerlingen en herschrijven van de tekst
5. Verzorgen en publiceren

Belangrijk is dat de leerkracht de verschillende fasen ook benoemd, verschillende aspecten die bij de fasen horen uit te leggen, voor te doen en te begeleiden.

Hoewel het model een logische opbouw kent, zullen de schrijffasen niet altijd in de beschreven volgorde doorlopen worden. Ze kunnen elkaar namelijk voortdurend afwisselen (Inspectie van het Onderwijs, 2011). Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht en de leerling er van bewust is dat leerlingen de fasen afwisselend kunnen doorlopen.

Begeleiding van de leerkracht en of leerlingen

Volgens Van Norden(2023) is het van belang dat ondersteuning bij schrijven van belang is. Dit niet alleen voor de zwakke schrijvers. Ondersteuning is nodig in alle fasen van het schrijfproces. Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht de taak stapsgewijs opbouwt, op belangrijke punten instructie geeft en voordoet, kinderen die vastlopen individueel begeleidt. Leerkracht mag best hoge eisen stellen. Maar ook klasgenoten kunnen begeleiding aan elkaar geven.

Vormen van instructie tijdens een schrijfo opdracht:

- Je moet als leerkracht weten waar je met een schrijfo opdracht op uit bent
- Interactie op de kinderen daarop afstemmen
- Modellen
- Uitleg geven over de schrijfo opdracht (opdracht moet duidelijk zijn)
- Analyse van voorbeeldteksten en dit regelmatig met de kinderen bespreken.
- Bedoeling van de tekst duidelijk maken en daar steeds op terug komen
- Werken met voorbeelden van teksten in het desbetreffende genre en laten zien hoe daarin weer de bedoeling naar voren komt.
- Genrekenmerken in samenhang met betekenisvolle inhoud van de tekst benoemen
- Teksten van kinderen bespreken

Schrijven bij zaakvakken

Wanneer schrijven gekoppeld zou worden aan de zaakvakken zou het de verwerving van de zaakvakkennis stimuleren en de ruimte voor schrijven kunnen bieden. Kinderen schrijven vanuit hun eigen ervaring en opgedane kennis. Ze zijn op dat moment tocht bezig met de kennis van de zaakvakken. De kans is groot dat de leerlingen hierdoor gemotiveerd raken en met meer plezier de schrijftaak uitvoeren. Schrijftaken opnemen in zaakvakken zorgt ervoor dat kinderen schrijvend leren en tegelijk ook leren schrijven.

Voor goed schrijfonderwijs is het belangrijk dat leerlingen nooit een schrijfo opdracht krijgen met alleen de tekstvorm en onderwerp, maar ook weten wat het doel is van de tekst en voor wie ze de tekst schrijven(Van Norden, 2022).

Schrijven integreren bij spelling

Spelling, grammatica en het schrijfproces zijn nauw met elkaar verbonden. Het goed kunnen spellen en correct formulieren van de grammatica volgens de regels komen ook voortdurend terug in het schrijfonderwijs. Belangrijke redenen om spelling en grammatica te integreren in het schrijfonderwijs zijn:

- Kinderen zien het belang van goede spelling in.
- Kinderen kunnen vaak de geleerde spellingregels wel en kunnen deze ook toepassen als er goed op gefocust wordt.
- Traditioneel grammaticaonderwijs blijkt een negatief effect te hebben op schrijfvaardigheid van de kinderen.

Adviezen voor het integreren van spelling en grammatica in het schrijfonderwijs

- Kinderen hebben vooral feedback nodig op het schrijfproces.
- Besteed als leraar in de beoordeling van schrijfo opdrachten ook aandacht aan goede spelling, interpunctie en grammatica. Doe dit in de laatste fase van de schrijfo opdracht.
- Leerkracht geeft bij het feedback geven ook aan waarom iets fout geschreven is
- Kinderen zelf betrekken in het beoordelen van de schrijftekten. Hierdoor gaan kinderen kritisch naar de geschreven teksten kijken en moeten ze zelf meer nadenken over de spellingregels.

Specifieke schoolafspraken schrijven IKC de Jint

- Bij de voorbereiding van het nieuwe thema zorgen we ervoor dat er verschillende genres aangeboden wordt.
- We geven uitleg over de verschillende genres die we kinderen aanbieden.
- We geven gerichte feedback op het schrijfproces van kinderen.
- We betrekken kinderen zelf in het beoordelen van de schrijfteksten.

Spelling

Goede spelling en grammaticale vaardigheden zijn nodig om goed voor de leesvaardigheid, schrijfvaardigheid de redzaamheid in de maatschappij. Daarnaast is de ontwikkeling van spellinggeweten(de wil om correct te spellen) en spellingsbewustzijn (het vermogen om te reflecteren op eigen spellen, spellingvaardigheid en spellingprocessen) belangrijk, omdat dit samenhangt met het goed kunnen spellen.

Bij technisch lezen en spellen doen zich bij tal van kinderen problemen voor zoals gebrekkige letterkennis, vastzitten van globaalwoorden, niet goed kunnen analyseren, de eerste letter vergeten, te lang spellend lezen of globaal lezen, problemen met het lezen van lange woorden, problemen met het schrijven van open en gesloten lettergrepen en andere niet-klankzuivere woorden.

Naast het goed kunnen spellen is een goede grammaticale basis ook van groot belang. De grammaticale basis kan de werkwoordspelling van de leerlingen ondersteunen. Onderwijs in grammatica kan dus bijdragen aan het goed spellen van de woorden. Daarnaast doet het een bredere bijdrage aan de schrijf- en leesvaardigheid van leerlingen.

Belangrijke didactische uitgangspunten zijn (J, Schraven, 2008):

1. Ordening
2. Preventieve instructie
3. Inhoud en vorm
4. Visueel, auditief & motorisch
5. Herhaling

Ordening:

Woorden en woorddelen worden geordend in verschillende categorieën. Hier wordt in de spellingsles aandacht aanbesteed.

Oefenen gaat met een auditief dictee. Hierbij zijn de woorden en woorddelen niet zichtbaar. Het dictee is gericht op het spellingbewustzijn(waar hoort het woorddeel bij en hoe moet je denken). Woorden worden door de kinderen gekoppeld aan de categorieën die ze geleerd hebben. Hierbij verdelen de kinderen zelfstandig de woorden in klankstukken. Door bij het dagelijks dictee worden kinderen getraind om het spellingbewustzijn te bevorderen. Naast het reflecteren op de spellingvaardigheid is het ook belangrijk dat de leerlingen nadenken over spellingprocessen en de toepassing van de spellingregels.

Preventie instructie

Om bovenstaande problemen te voorkomen, is een preventieve instructie van de leerkracht nodig (José Schraven, 2008)

Door dit aan te bieden volgens het directe instructiemodel, het ordenen, indelen en inslijpen van de categorieën door middel van een dagelijks kort oefendictee. In dit oefendictee komen alle categorieën die tot dan toe aangeleerd zijn aan bod.

Directie instructiemodel: laten zien – voordoen- verwoorden- nauwgezette begeleide inoefening- gerichte feedback. Het goed voor doen is cruciaal.

Letters en categorieën worden geïsoleerd aangeboden en na de inoefening toegepast op nieuwe woorden.

Belangrijk is dat de leerkracht centraal staan tijdens de les spelling en grammatica.

Inhoud en vorm

Een systematische opzet van de instructie in klank- tekenkoppeling zorgt voor meer vooruitgang in lezen en spellen (Gijsel & Van der Lee, 2023). Modeling speelt hierin een belangrijke rol. De leerkracht doet hardop voor. Hierbij moet de leerkracht goed weten wat hij moet zeggen, hoe hij het uit moet leggen en de gebaren die bij iedere categorie horen. Voor de doorgaande lijn is het belangrijk dat iedere leerkracht dezelfde gebaren en afspraken aan de kinderen leert. Bepaalde spellingscategorieën komen in de bovenbouw terug met moeilijkere woorden.

De instructie kent altijd dezelfde opbouw. Hierdoor raken de kinderen gewend aan de opbouw en kunnen ze zich focussen op de inhoud van de instructie.

Visueel, auditief en motorisch

Categoriekaarten, nazeggen en klankgebaren

Herhaling

Om ervoor te zorgen dat de kinderen categorieën niet verleren en kunnen automatiseren is herhaling een onderdeel wat heel belangrijk is. De herhaling is ook belangrijk om het spellingsbewustzijn te stimuleren. Elke les worden de geleerde/ aangeboden categorieën herhaald.

Kennis van woordsoorten en zinsdelen zijn nodig om woorden goed te kunnen schrijven.

Organisatie in de praktijk

Om ervoor te zorgen dat de leerlingen de inhoud van de les goed mee kunnen krijgen is het van belang dat er gekeken wordt naar de opstelling van de leerlingen. De leerlingen moeten de leerkracht goed kunnen zien en andersom ook. De leerkracht kan de leerlingen dan goed observeren en directe feedback geven. De leerlingen kunnen imiteren van wat de leerkracht doet.

Methode Spelling Staal

De lessen in de methode Staal Spelling zijn opgebouwd in vaste onderdelen:

1. Opfrissen
2. Instructie
3. Oefendictee
4. Nabespreking
5. Zelfstandig werken

Feedback

De leerling krijgen voortdurend feedback en observatie van de leerkracht. Tijdens de observatie moet de leerkracht er alert op zijn welke leerlingen niet mee kunnen komen, niet mee doen of onderdelen niet op kunnen dreunen of opschrijven, de verkeerde regels opdreunen of opnoemen. De leerkracht spreekt deze leerlingen hier direct op aan en geeft het goede voorbeeld. Observaties, rondlopen en veel beurten geven kan hier een helpende rol in zijn. De spelfouten die de leerlingen maken, geven inzicht in de spellingontwikkeling en het spellingproces waarin de leerlingen zitten. Hier kan een foutenanalyse voor gemaakt worden. De foutenanalyse kan helpen om inzicht te krijgen in welke spelfouten de leerling maakt, wat de leerling al wel weet en welke instructie er voor de leerling nodig is.

Kinderen die niet mee kunnen komen

Vaststellen en aanbieden: Wanneer de leerkracht bij de leerlingen checkt of ze de regels wel of niet kennen en er achter komt dat de leerling de regels wel kent, kan het zijn dat er een probleem ligt bij de automatisering of concentratie tijdens de les. In dit geval kan de leerkracht:

de leerkracht checkt of de leerlingen de regels wel of niet kennen.

- Laat ze oefenen met een pc-programma
- Stimuleer ze tijdens de les, loop extra langs

Wanneer de leerkracht tijdens de check erachter komt dat de leerling de regels niet kent,

- Geef extra instructies tijdens het zelfstandig werken
- Laat ze oefenen met een pc-programma
- Herhalingslessen inplannen voor de hele groep.

Specifieke schoolafspraken spelling IKC de Jint

- We gebruiken de methode Staal spelling voor de lessen.
- Een spellingles heeft steeds dezelfde opbouw.
- Een les spelling duurt maximaal 30 minuten. Om dat te kunnen halen zijn er soms keuzes nodig uit de handleiding. Keuzes uit de op te frissen categorieën en/of keuzes in het nakijken.
- We houden ons aan de formulering van de regels zoals beschreven in de methode.
- Bij het dictee van de zinnen ontleedt de bovenbouw de zinnen in zinsdelen en woordsoorten in de kleuren volgens het stappenschema (zie hiervoor de handkaart spelling).
- Het werkboek is een toevoeging op de les, maar is niet de hoofdzaak
- Staalplaten hangen voor in de klas en deze kunnen gebruikt worden tijdens de instructie.
- We gebruiken de ondersteunden klankgebaren.
- Woorden worden aan elkaar geschreven, categorienummers worden rechts van het woord of klankgroep geschreven.
- Categoriename worden in combinatie met categorienummers aangeleerd.
- Tijdens het opfrissen en het dictee loopt de leerkracht rond en geeft directe feedback aan de leerlingen.
- Bij het nakijken van het dictee wordt het fout geschreven woord met gekleurd potlood 1x opnieuw geschreven.
- Leerkracht schrijft de woorden/ zinnen op het bord ook aan elkaar.
- We schrijven bij het nakijken van het dictee niet direct het hele woord op het bord, maar vragen eerst naar de spellingscategorie per klankgroep (Hoe heb je nagedacht...?).

Thematisch werken

Kinderen ervaren de wereld om zich heen als één geheel. Daarom leent het onderwijs zich er ook voor om hier in de klas bij aan te sluiten door de verschillende vakken aan elkaar te verbinden. Wanneer verschillende vakken met elkaar worden verbonden rondom een thema, wordt dit ook wel thematisch werken genoemd. Het thematisch werken helpt de kinderen om inzicht te krijgen dat verschillende vakken ook met elkaar verbonden kunnen worden.

Bij het thematisch werken wordt er gewerkt in drie fasen:

- Inleiding van het thema. Kinderen doen nieuwe kennis op rondom het thema. Er worden groepjes gemaakt en eventuele leervragen opgesteld en verdeeld.
- Kinderen gaan de onderzoeksactiviteit uitvoeren. Ze lezen verschillende teksten rondom het thema. Leerlingen gaan opzoek naar informatie.
- Kinderen ronden het onderzoek af.

Voordelen van het thematisch werken:

- Motivatie en betrokkenheid: Doordat er langer aan een thema gewerkt wordt, doen de kinderen op verschillende manieren en uit verschillende invalshoeken nieuwe kennis op over het thema. Kinderen lezen, praten, denken en schrijven over het thema. Vaak sluit het thema aan bij wat de kinderen al weten (belevingswereld). Leermomenten worden in een bepaalde context geplaatst. Een leerkracht kan een situatie in de klas creëren die aansluit op de buitenwereld. Hierdoor wordt het thema vaak door de kinderen herkend. Door de herkenbaarheid zorgt de leerkracht ervoor dat het leren relevanter en concreter wordt. Hierdoor zal de motivatie en betrokkenheid van de kinderen toenemen.
- Meer leermomenten: Doordat de verschillende vakken aan elkaar gekoppeld worden, is er meer ruimte in het rooster. Hierdoor kan er langer aan een bepaald thema gewerkt worden.
- Sociale ontwikkeling: Doordat de kinderen tijdens het thematisch werken in groepjes werken, doet dit een beroep op de sociale vaardigheden van de kinderen. Kinderen moeten met elkaar overleggen, naar elkaar luisteren, vragen stellen, kritisch denken etc.
- Talentontwikkeling: kinderen kunnen tijdens het werken in groepjes hun talenten laten zien en van en met elkaar leren. Kinderen kunnen zichzelf meer laten zien en doen wat ze leuk vinden. Dit zorgt ook voor motivatie en betrokkenheid.
- Eigenaar van eigen leerproces: leerkracht kan de kinderen tijdens het thematisch werken bij hun eigen leerproces betrekken door van te voren de kinderen te vragen wat ze graag zouden willen leren. Dit kan voor enthousiasme, betrokkenheid en actievere deelname zorgen.

Brede en rijke contexten in de onderbouw

In de onderbouw is het van belang dat de leerkrachten kritisch kijken naar de contexten waar een thema binnen aangeboden wordt. Belangrijk is dat een thema uitgangspunten biedt voor zinvolle taalactiviteiten. Volgens Van Koeven & Smits (2022) is een goed thema een thema waar makkelijk vijftien rijke prentenboeken bij passen.

Brede en rijke contexten in de midden- en bovenbouw

Lezen en schrijven rond een breder thema zorgt ook voor de midden- en bovenbouw voor meer kennisontwikkeling (Van Koeven & Smits, 2022). Kinderen met een beperkte taalbasis hebben meer gelegenheid om taal te ontwikkelen waarmee ze kunnen denken en redeneren. Hoe langer en intensiever er over een thema wordt gewerkt, hoe meer effect dat zal hebben op de taalontwikkeling en begrip van de kinderen.

Er zijn verschillende mogelijkheden om in hogere groepen te gaan werken binnen een breder thema:

- Leesbegrip en schrijven kunnen gekoppeld worden aan de thema's van kunst- en wereldoriëntatie.
- Thema's van wereldoriëntatie kunnen aan elkaar verbonden worden, maar in een andere volgorde. Hierdoor ontstaan er overkoepelende brede concepten van een thema.
- Actualiteit bieden de mogelijkheid voor het aanbieden van verschillende thema's. Kinderen zijn hier vaak al op voorhand in geïnteresseerd, omdat ze hier buiten school al dingen over gehoord hebben.

Kenmerken van een thema die gekoppeld wordt met andere vakken:

- Een thema duurt langere tijd, liefst minimaal zes weken
- Een thema is betekenisvol en uitdagend
- Een thema is multi-perspectivisch. Het kent allerlei deelaspecten die verkend kunnen worden.
- Er zijn filmpjes, boeken, teksten en sites om kennis over een thema in te brengen.
- Fictie en non-fictie- teksten over een thema zijn rijk en hebben een hoog niveau
- Leerkrachten lezen zelf ook verhalende boeken voor over het thema
- Leerlingen krijgen de mogelijkheid om naar eigen keuze over het thema te lezen
- Leerlingen worden uitgedaagd om actief te denken over inhoud van teksten.
- Gebruik het thema om over te schrijven

Rol van de leerkracht

Bij het thematisch werken heeft de leerkracht ook een belangrijke rol. Gedurende het thema verandert de rol van de leerkracht. In de eerste fase van het opdoen van nieuwe kennis zal de rol van de leerkracht groot zijn. De leerkracht heeft hierin vooral een sturende en leidende rol. De leerkracht zal voor input moeten zorgen. Hierbij is te denken aan boeken, teksten, filmpjes, sites, fictie en non-fictieboeken etc. Tijdens de tweede fase neemt de rol van de leerkracht geleidelijk af als kinderen hun kennis zelf gaan verbreden en verdiepen. De leerkracht neemt hier meer een coachende en begeleidende rol in. Dit zorgt ervoor dat de kinderen steeds meer verantwoordelijkheid kunnen nemen. Leerkracht kan door gerichte vragen te stellen de kinderen tot denken zetten. En in de derde fase zullen de leerlingen zelfstandig genoeg moeten zijn om hun opgedane kennis in een bepaalde vorm te presenteren.

De rol van de leerkracht hangt af van:

- Complexiteit van de opdracht
- Het onderwerp
- De voorkennis van de leerlingen

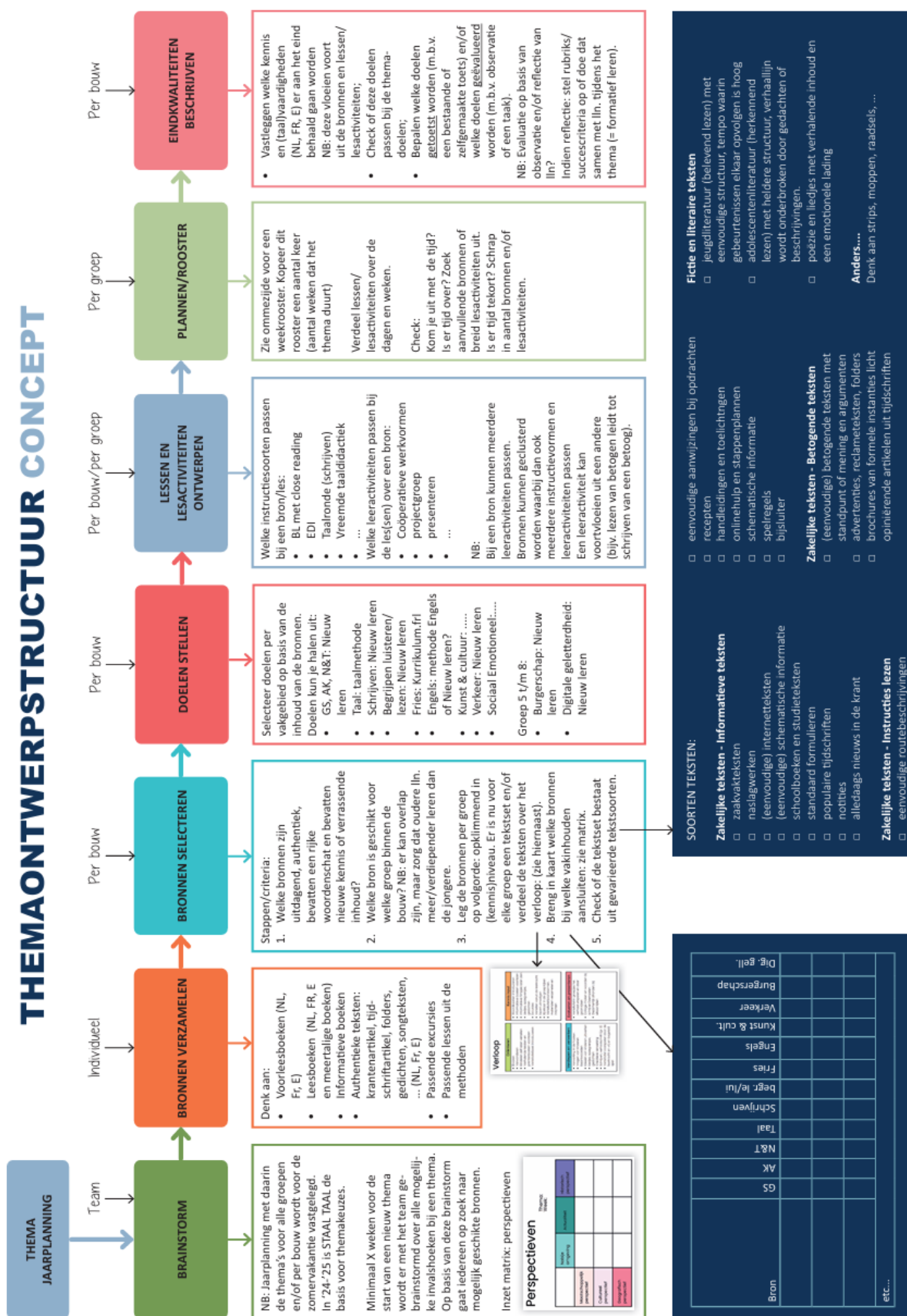
Het is hierbij dus belangrijk dat de leerkracht voortdurend monitort of leerlingen de instructie wel begrijpen. Op basis van deze monitor bepaalt de leerkracht het vervolg van de les en het vervolg van het thema (Bootsma, M. & Naaijken, E., 2023).

Themastructuur binnen het thema kiezen

Een thema kan met behulp van een bepaalde structuur vorm gegeven worden. Belangrijk is dat de leerkrachten tijdens het voorbereiden van een thema duidelijk nadenken welke structuur ze de kinderen aan willen bieden.

1. Kennis input- verwerking- kennis input- verwerking
2. Oriënteren- structuren-verbreden- toevoegen- evalueren (5 impulsen)
3. Oriëntatiefase- opdrachtfase- schrijffase- revisiefase- publicatiefase (Staal)
4. Verwonderen- verkennen- onderzoek opzetten- onderzoek uitvoeren- concluderen- presenteren (Onderzoekscyclus Naut, Meander en Brandaan)
5. Probleem verkennen en formuleren- ideeën verzinnen- concepten uitwerken- prototype maken- testen en optimaliseren- presenteren (Ontwerpcyclus Naut, Meander en Brandaan)

THEMAONTWERPSTRUCTUUR CONCEPT

Opbouw van de taalronde

Tijdens een taalronde komen verschillende deeltaalvaardigheden naar voren. Zo worden luisteren, spreken, schrijven en lezen allemaal aangeboden. Vooral het plezier in taal staat tijdens de taalronde. Belangrijk is dat de taalrond in de kring plaatsvindt. De taalronde is opgebouwd in verschillende stappen:

- **Stap 1:** Het maken van een kring
- **Stap 2:** Het onderwerp of thema wordt geïntroduceerd. Dit kan op verschillende manieren. Dit kan iets zijn dat je als leerkracht hebt gekozen, of wat er op dat moment onder de kinderen speelt. Je kan bijvoorbeeld een voorwerp laten zien dat aansluit op het thema.
- **Stap 3:** Vertelronde; de leerlingen en de leerkracht vertellen over het voorwerp/thema. Ieder kind brengt hier iets in. Dit mag een woord zijn wat er bij hen als eerste opkomt bij het voorwerp/thema. Belangrijke woorden die ingebracht worden, kunnen door de leerkracht op het bord geschreven worden. Je kan dit moment ook meteen gebruiken om aandacht te besteden aan een bepaalde klank die nog beheerst wordt en o iets van formuleer of zinsbouw aan te leren. Kinderen mogen ook in de moedertaal antwoord geven.
- **Stap 4:** De leerlingen tekenn en/of schrijven lijstjes met de woorden waar ze net over hebben gesproken. Het gaat hier om steekwoorden en schetsjes. Ook zou je kinderen plaatjes uit tijdschriften kunnen laten knippen en deze opplakken, waarna ze de woorden erbij schrijven.
- **Stap 5:** Tweetalgesprek: leerlingen praten met elkaar over wat ze opschrijven en tekenen. Dit kan ook in de moedertaal.
- **Stap 6:** Na het tweetalgesprek gaan kinderen een verhaal schrijven waarin ze iets opschrijven wat ze hebben besproken in de vertelronde/het tweetalgesprek. Kinderen die nog niet kunnen schrijven kunnen gaan tekenen en de leerkracht kan het gesprek met het kind aangaan en woorden bij de tekening schrijven.
- **Stap 7:** kinderen kunnen (een deel van) de tekst voorlezen en of tekening aan elkaar laten zien. Dit zou eventueel ook weer met de schoudermaatjes kunnen, zodat kinderen elkaar vragen over de teksten kunnen stellen en elkaar feedback kunnen geven.
- **Stap 8:** eventueel kunnen de kinderen die al klaar zijn met hun tekst nog een tekening bij de tekst maken.

Om de teksten betekenisvol voor de kinderen te maken, zouden de teksten verzameld kunnen worden op een centrale plek op de muur en of verzamelmap.

Frysk en Engels

Beginsituatie:

De school heeft subsidie gekregen vanuit het budget versterken basisvaardigheden, waarbij onder andere een breed verbetertraject is opgesteld gericht op taal-leesonderwijs. Frysk en meertaligheid wordt meegenomen in dit verbetertraject. Dit traject wordt uitgevoerd door verschillende onderwijsadviseurs van Cedin.

Ambitie

Een doorgaande lijn van groep 1-8 in sterk meertalig taalonderwijs waarbij de Friese taal integraal onderdeel is

Wensen/situatie/ resultaat

- Leerkrachten zorgen voor een Rijke taalomgeving
- Basisaanbod moet staan
- Fries integreren en bewust onderdeel van de planning maken (afspraken maken over de inzet en wijze van herkenning van doeltaal(kleur, symbool)
- Fries/ Engels als integraal onderdeel bij de themapanning van het thematisch onderwijs (groep 1-8). Bewust plannen, uitvoeren en reflecteren op vaste momenten.
- Leerkrachten hebben hoge verwachtingen (uitspreken en meenemen in organisatie en taaldidactiek)
- Leerkrachten zetten de meertalige taalronde in tijden het thematisch werken.
- Leerkrachten nemen deel aan de cursus 'meertalige taalronde' op het Elan onderwijsbureau.

(11 februari, 24 maart en 7 mei 2025, van 15.00 – 17.00 uur)

Specifieke schoolafspraken thematisch werken IKC de Jint

- We gebruiken rijke teksten.
- We integreren Engels en Frysk.
- Frysk kan als taal en als cultuur aangeboden worden.
- Bij de voorbereiding van het thematisch werken maken we gebruik van de ontwerpstructuur.
- We zetten een taalronde in tijdens het thematisch werken
- Onderbouw(groep 1,2 en 3) begint het proces van de verteltafel bij een nieuw thema
- Iedere groep sluit het voorleesboek aan bij het nieuwe thema
- Iedere groep zet coöperatieve werkvormen(binnen- en buitenkring, placemat, genummerde hoofden of wandel- en wissel uit) in tijdens het werken aan een thema.

Geraadpleegde literatuur

Houtveen, T. (2023). *Vergroten en verdiepen van leesbegrip*. Onderwijskennis.nl (NRO). Geraadpleegd op [dag maand jaar], van www.onderwijskennis.nl/node/3689

Van Koeven, E. Smits, A. (2022). *Rijke Taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Boom. Amsterdam

Van Steensel, R., Van der Sande, L., Bramer, W., & Arends, L. (2016). Effecten van leesmotivatie-interventies: uitkomsten van een mega-analyse. Geraadpleegd via <https://www.bvekenis.nl/wp-content/uploads/documents/17-0073.pdf>

Van Steensel, R. (2022). Zorg voor een motiverende leesomgeving. In T. Houtveen & R. Van Steensel (Eds.), *De zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen* (op.147-163). Stichting lezen.

Broek, P. W. van den. (2009). *Cognitieve en neurologische processen tijdens begrijpend lezen: Fundamenteel onderzoek en onderwijskundige toepassing*. Leiden: Universiteit Leiden. Geraadpleegd via <http://hdl.handle.net/1887/19666>

Houtveen, A.A.M., Steensel, R., Rie, S. de la. (2018). *De vele kanten van leesbegrip. Literatuurstudie naar onderwijs in begrijpend lezen in opdracht van het onderwijsonderzoek en de inspectie van het Onderwijs*. Geraadpleegd via: <https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/de-vele-kanten-van-leesbegrip.pdf>

Krijtaarde, E. & Stoep, J. (2022). *Fonemisch bewustzijn: fundament voor het leren lezen*. Onderwijskundige.nl (NRO). Geraadpleegd op 10 januari 2024, van www.onderwijskennis.nl/node/2229

Krikhaar, E. & stoep, J. (2022). *Fonemisch bewustzijn: fundament voor het leren lezen*. Onderwijskennis.nl (NRO) geraadpleegd op 20 maart 2024, via www.onderwijskennis.nl/node/2229

Swart, E. & Gijsel, M. *Fonemisch bewijszijn stimuleren; voorbereiden op het leesproces*. Universiteit Leiden. Geraadpleegd 20 maart 2024 via fonemisch-bewustzijn-stimuleren.pdf universiteitleiden.nl

Van der Lee, A. & Stoep, J. (2022). *Wie schrijft, die blijft*. Onderwijskennis.nl (NRO). Geraadpleegd op 20 maart 2024, van www.onderwijskennis.nl/node/2321

Van Norden, S. (2018) *Iedereen kan leren schrijven; schrijfplezier en schrijfvaardigheid in het basisonderwijs*. Uitgeverij Couthino Bussum

Lint, P. & Van Norden, S. (2022). *Wat een goede tekst; Gids voor schrijven in tien genres voor het basisonderwijs*. Boom uitgeverij Amsterdam

Gijsel, M. & Van der Lee, A. (2023). *Effectieve didactiek voor spelling- en grammaticaonderwijs*. Onderwijskennis.nl (NRO). Geraadpleegd op [dag maand jaar], van www.onderwijskennis.nl/node/3711

Bootsma, M. & Naaijken, E. (2023). Bijna alles wat je moet weten over thematisch onderwijs. Pica.

Beek, A. van der, Hoogeveen, M. (red.) & Prenger, J. (2015). *Leerstoflijnen mondelinge taalvaardigheid beschreven*. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het onderwijs in mondelinge taalvaardigheid op de basisschool. Enschede: SLO.

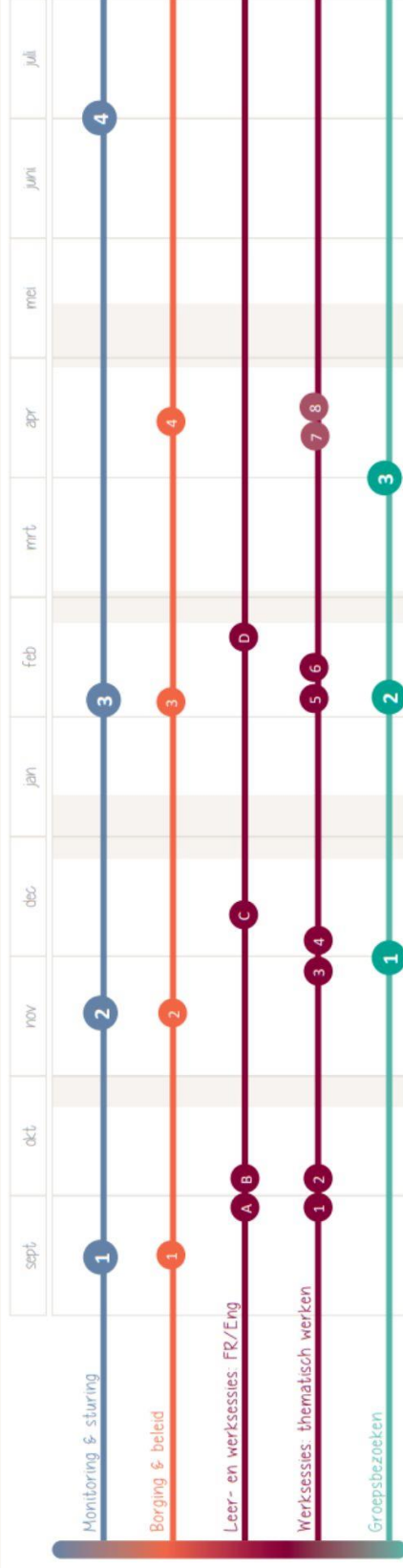
Bruggink, M. & Stoep, J. (2022). *Mondeling taalonderwijs: vier aanbevelingen voor de leraar*. Onderwijskennis.nl (NRO). Geraadpleegd op 4 februari 2024, van www.onderwijskennis.nl/node/1905

Gijsel, M. & Druenen, M. van (2013). *Opbrengstgericht werken aan mondelinge taalvaardigheid*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Van Koeven, E. Smits, A. (2022). *Rijke Taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Boom. Amsterdam

PLAN VAN AANPAK

IKC de Jint
Oandacht foar eltse sprong!

Sturing/monitoring:

De stuurgroep bestaat uit Jack, Jannie, Anneke, Lisette, Marije en Elly (skoalstjer, uren uit Taalplan 2030)

1. datum 2024 9.00-10.30
2. datum 2024 9.00-10.30
3. datum 2025 9.00-10.30
4. datum 2025 9.00-10.30 Eindevaluatie!

Borging & beleid:

Anneke, Jannie en Marije
Ondersteuning 4x 1,5 uur) huidige en nieuwe taalcoördinator bij uitvoeren acties in het taalbeleidsplan.

Tijdens werksessies kunnen zaken aan de orde komen die effect hebben op het beleid.

Leer en werksessies: FR/Eng o.l.v. Elly vanuit taalplan.

A+B: Leer- en werksessie werken met Spoor 8 gegeven.
C en D: werksessies: voorbereiden lessen FR/Eng bij het thema. Evt. wordt voor OB en MB-BB aparte momenten gepland.

Werksessies - thematisch werken:

Gericht op het voorbereiden van het nieuwe thema. Werksessie van 3 uur.

In de eerste voorbereidende werksessie (1, 3, 5 en 7) worden teksten en boeken geselecteerd en lessen uit taal- en WO-methode gekozen.
Leerkrachten werken samen in bouwen (bijv. groep 1-3, 4-5 en 6-8) en zorgen dat de teksten en lessen opbouwen in niveau.

In de tweede werksessie (2, 4, 6 en 8) worden lessen bij teksten gemaakt en andere voorbereidingen getroffen.

NB: de sessies 1 t/m 6 worden ondersteund door Marije en Tim.
Doel is dat de input en sturing van Marije en Tim steeds minder nodig is.
Werksessie 7 en 8 zijn zelfstandig! Thema's worden voor de zomervakantie vastgesteld.

Groepsbezoeken:

Tijdens elk thema komen Marije (MB+BB) en Tim (OB) meekijken en feedback geven.

1. Groepsbezoeken thema 1. 10 personen = Tim 1 dagdeel en Marije 2 dagdelen
2. Groepsbezoeken thema 2. 10 personen = Tim 1 dag en Marije 2 dagen
3. Groepsbezoeken thema 3. 10 personen = Tim 1 dag en Marije 2 dagen

Deze groepsbezoeken zijn gericht op begrijpend lezen, leesmotivatie en verbinden van kennisgebieden met taal en woordenschat.

Uitvoeren en borgen

We zorgen ervoor dat de kwaliteit wordt bewaakt door het volgende:

- Jaarlijkse trendanalyse van toetsen voor spelling, technisch lezen, woordenschat en begrijpend lezen.
- Groepsbesprekingen.
- Er zijn handkaarten leesbegrip, leesmotivatie, technisch lezen, spelling opgesteld.
- Handkaart thematisch werken wordt nog opgesteld.
- Er wordt om de drie maanden een evaluatiemoment gepland met de stuurgroep (directeur, taalcoördinatoren, experts van Cedin).
- Afspraken die gemaakt zijn, worden in de verschillende bouwen herhaald en besproken tijdens de groeikrachtsessies.
- Jaarlijks herhalen van de specifieke afspraken met het hele team en bijstellen indien dit nodig is tijdens de groeikrachtsessies.

- Jaarplanning verandertraject 2024-2025

Wie	Wanneer	Wat	Evaluatie/ afspraken
Sturing en monitoring Stuurgroep taal bestaat uit: - Jack Provily (directeur) - Jannie de Heij (huidige taalcoördinator) - Anneke van der Bos (taalcoördinator in opleiding) - Ferdau (schoolondersteuner van Cedin) - Elly (schoolondersteuner Cedin)	September 2024 9.00-10.30 uur November 2024 9.00- 10.30 uur Februari 2025 9.00-10.30 uur Juni 2025 9.00-10.30 uur	Er wordt besproken hoe verloop van het proces gaat - Wat gaat goed? - Wat gaat minder goed? - Wat kan er verbeterd worden?	Afspraken worden in notulen weergegeven
Borging en beleid - Jannie de Heij - Ferdau (schoolondersteuner Cedin) - Anneke van der Bos	September 2024 10.30-14.00 uur November 2024 10.30- 14.00 uur Begin februari 2025 Midden april 2025	Er wordt gekeken naar welke afspraken we in het taalbeleidsplan kunnen borgen. Afspraken worden geborgd aan de hand van handkaarten en worden weergegeven als specifieke afspraken in het taalbeleid(blauw weergegeven)	Handkaart verteltafel Handkaart spelling Handkaart EDI-model Handkaart GDO (Groeps Dynamisch Onderwijs) Handkaart Frysk/ Engels

Werk- en leersessies Frysk/ Engels Tim & Elly (Schoolondersteuners Cedin)	Eind september Begin oktober Midden december Eind februari	Tijdens de werk- en leersessies	Leerkrachten krijgen na lesbezoek van de experts van Cedin feedback op de gegeven les. Bedoeling is bevorderende gesprekken. Wat kunnen leerkrachten meenemen in de praktijk.
Werk sessie thematisch werken Tim & Marije (Schoolondersteuners Cedin)	Eind september 2024 Begin oktober 2024 Eind november 2024 Begin december 2024 Begin februari 2025 Midden februari 2025 Midden april 2025 Eind april 2025	Begrijpend lezen, leesmotivatie en leze verbinden van kennisgebieden met taal en woordenschat 1e werksessie nemen de leerkrachten boeken, rijke en authentieke teksten mee over het thema. Verschillende bouwen kunnen met elkaar samenwerken en dingen met elkaar uitwerken. Voorstel clusters die samenwerken: Groep 1,2 en 3 Groep 4 en 5 Groep 6,7 en 8 2e werksessie wordt het thema verder uitgediept. Er wordt gekeken naar hoe er les gegeven kan worden.	Leerkrachten krijgen na lesbezoek van de experts van Cedin feedback op de gegeven les. Bedoeling is bevorderende gesprekken. Wat kunnen leerkrachten meenemen in de praktijk. Handkaart opstellen thematisch werken
Groepsbezoeken Tim (1x) en Marije (2x)	Thema 1: eind november Thema 2: begin februari Thema 3: maart	Begrijpend lezen, leesmotivatie en verbinden van kennisgebieden met taal en woordenschat	

